

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel, den 28.07.1999
KOM (1999)396 slutlig

Grönbok

Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister

(framlagd av kommissionen)

Sammandrag

Sedan 1985 ansvarar varje producent för att ersätta skador på medborgarnas hälsa, säkerhet eller egendom orsakade av en defekt i hans produkt, enligt direktiv 85/374/EEG, som är det första instrumentet i en gemenskapspolitik om tillverkares skadeståndsansvar. Syftet med detta direktiv är att skydda skadelidande och att stimulera till förbättringar av produktsäkerheten inom den inre marknaden genom en så enhetlig rättslig ram som möjligt, baserad på skälig fördelning av de risker som den moderna produktionen medför.

Den verkliga utmaningen för denna politik är att maximera de positiva effekterna för konsumenterna (och särskilt att sörja för att de skadelidande erhåller bästa möjliga gottgörelse) samtidigt som kostnaderna hålls på en rimlig nivå (och särskilt att inte bromsa industrins kapacitet till nyskapande och forskning). Som livsmedelskriserna (galna kor, dioxin) på senare år visar, finns det inget som heter riskfritt. Därför bör varje samhälle kunna förlita sig på ett system som är väl anpassat till utvecklingen för att på bästa sätt ersätta dem som drabbas av skador orsakade av produkter. Det är därför nödvändigt att fastställa om ett instrument som direktiv 85/374/EEG fortsatt fyller sina syften mot bakgrund av de nya risker som gemenskapens samhällen kommer att möta under det nya århundradet.

Grönbokens tillvägagångssätt

Innan kommissionen överväger någon översyn av direktivet avser den att på grundval av denna grönbok samråda med berörda sektorer för att söka fastställa vilka effekter direktivet har haft för de skadelidande och för de berörda ekonomiska sektorerna och reflektera över lämplighet och typ av reform som krävs för att uppnå bättre rättssäkerhet för de berörda parterna. Tillkännagivandet av detta initiativ (som gjordes under den parlamentariska debatten om direktiv 1999/34/EG som syftade till att utvidga reglerna för strikt ansvar till att gälla även jordbruksråvaror) väckte naturligtvis de ekonomiska aktörernas, konsumenternas och de offentliga myndigheternas intresse. I en situation som skiljer sig ganska mycket från den som rådde 1985, är det ytterst viktigt att granska om direktivet fortfarande är effektivt och om så inte är fallet varför och hur det kan förbättras. Grönboken har således två syften. Dels att i ljuset av de berörda aktörernas erfarenheter (särskilt industrin och konsumenterna) samla in information för att utvärdera hur direktivet tillämpas "på fältet" och slutgiltigt bedöma om det fyller sitt syfte, dels att "testa" reaktionerna när det gäller en eventuell översyn av de känsligaste frågorna i denna lagstiftning.

När det gäller den första delen rör det sig främst om att skaffa information för att granska hur direktivet uppfyller de mål som satts upp i det med hänsyn till de olika berörda sektorerna, dvs om det säkerställer ett fullgott skydd för skadelidande, om det bidrar till att avskräcka från att farliga produkter släpps ut på marknaden, om det ger aktörerna tillräcklig rättssäkerhet för att underlätta handeln inom gemenskapen, om de europeiska företagens konkurrenskraft har äventyrats genom direktivet, om försäkringssektorn har kunnat möta de risker som direktivet avser, om de offentliga myndigheterna och konsumentföreningarna uppfattar direktivet som ett användbart instrument i sin politik för att värna om de som skadats av produkter med säkerhetsbrister etc.

När det gäller den andra delen anmodas samtliga berörda aktörer att inta en motiverad ståndpunkt till om det är berättigat att genomföra någon reform av direktiv 85/374/EEG. Antagandet av denna grönbok innebär inte att en rättslig översyn av direktivets innehåll inleds på detta stadium. Först när kommissionen har analyserat de svar som inkommit kommer den eventuellt att föreslå sådana åtgärder i sin andra rapport om direktivet som planeras vara färdigställd i slutet av år 2000. De "reformförslag" som anges nedan skall därför endast ses

som olika diskussionsämnen för att lägga grunden till en öppen debatt. Denna grönbok föregriper inte kommissionens ståndpunkt vad avser instrumentets framtid. Bland annat följande diskussionsämnen tas upp:

- Omsättandet i praktiken av den bevisbörda som lagts på den skadelidande
- Införande av undantaget i fall av "utvecklingsskada" och utvärdering av ett eventuellt avskaffande av detta undantag.
- Förekomsten av beloppsmässiga begränsningar och dessas berättigande.
- Preskriptionstiden på 10 år och effekterna av en eventuell ändring.
- Utvärdering av möjligheterna att teckna försäkring mot de risker som härstammar från produkter med säkerhetsbrister.
- Förbättrad information om de uppgörelser som nåtts i fall som rör produkter med säkerhetsbrister.
- Leverantörens ansvar.
- Typ av egendom och skador som omfattas.

Inom Europeiska unionen, och till skillnad från den debatt som förs i Förenta staterna, utgör direktiv 85/374/EEG en kompromiss som sammanjämkar de olika intressen som står på spel. Medlemsstaternas politiska vilja, som kommer till uttryck i direktivets bestämmelser, att ha en balanserad ram för ansvar som styr förhållandet mellan företag och konsumenter bör inte underskattas. Kommissionen är angelägen om att bevara denna sammanjämkning av intressen. Varje initiativ till reform av direktivet måste *a priori* vägledas av den jämvikt som dess regler leder till.

Slutligen är kommissionen angelägen om att arbetet utförs så att resultaten blir överblickbara och effektiva. **För att föra analysen och debatten framåt, önskar kommissionen därför att de svar som lämnas baseras på fakta och inte endast på principiella ståndpunkter.** Kommissionen anmodar **alla berörda parter** att sända in sina skriftliga kommentarer till de frågor som tas upp i denna grönbok inom **fyra månader efter det att den har antagits av kommissionen**. Intresserade parter kan svara på alla frågor de önskar, även om vissa av dem *a priori* riktar sig till andra typer av aktörer. Dessutom förväntar sig kommissionen olika svar från samma ekonomiska sektorer i de olika medlemsstaterna. Endast sådana svar kommer att göra det möjligt för kommissionen att utvärdera den verkliga effekt som direktivet har i de olika medlemsstaterna.

Grönboken kan läsas på Internet (<http://europa.eu.int/comm/dg15/en/index.htm>). De parter som medverkar i samrådet kan sända sina skriftliga kommentarer till kommissionen per post eller på annat sätt till följande adress:

Europeiska kommissionen
Generaldirektorat XV
Rue de la Loi 200
B-1049 BRYSEL
C 100 4/40

Eller med e-post (d3@dg15.cec.be). I detta fall är det bäst om den elektroniska versionen sänds i html-format. De kommentarer som sänds in på detta sätt **kan komma att göras**

offentliga genom att läggas ut på Internet, om inte avsändaren uttryckligen begär något annat.

Uppföljning till grönboken

Efter samrådet kommer kommissionen att kartlägga direktivets verkan och dra relevanta slutsatser beträffande en eventuell reform av direktivet. En rapport härom kommer att läggas fram **i slutet av år 2000** till gemenskapens institutioner. Denna rapport skulle eventuellt kunna åtföljas av ett vederbörligen motiverat förslag till översyn.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING

1.1 VARFÖR EN GRÖNBOK?

1.2 HUR SVARAR MAN PÅ GRÖNBOKEN?

2. VILKA ÄR EFFEKTERNA AV DIREKTIV 85/374/EEG?

2.1 EFFEKTEN PÅ DEN INRE MARKNADEN

2.1.1 HANDELN INOM GEMENSKAPEN

2.1.2 SITUATIONEN I VÄRLDEN

2.2 SKYDDET AV MEDBORGARNAS HÄLSA OCH SÄKERHET

2.3 EFFEKTER PÅ INDUSTRI OCH FÖRSÄKRINGSSEKTORN

3. ÄR EN ÖVERSYN AV DIREKTIV 85/374/EEG MOTIVERAD?

3.1 BEVARANDE AV JÄMVIKTEN

3.2 UPPSLAG TILL EN EVENTUELL REFORM

Bevisbörda

Utvecklingsskada

Beloppsmässiga begränsningar

Preskriptionstider och tidsbegränsning för den skadelidandes rättigheter

Skyldighet att teckna försäkring

Större insyn

Leverantörens ansvar

Produkter som omfattas av direktivet

Skador som omfattas av direktivet

Tillgång till rättsmedel

Övrigt

Bilagor

1. INLEDNING

På en inre marknad som är öppen för alla medborgare är det absolut nödvändigt att en person som har lidit skada genom att använda eller konsumera en defekt produkt eller genom att ha exponerats för en defekt produkt har rätt att erhålla ersättning. Sedan 1985 erkänns denna rätt genom direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister¹, enligt vilket en tillverkare av en defekt lös sak är skyldig att ersätta enskilda personer för skador på deras hälsa eller egendom. Ett barn som skadas när en flaska med kolsyrad dryck exploderar, en anställd som förlorar ett finger på grund av att han använt ett defekt verktyg eller en fotgängare som blir påkörd av en bil med felande bromsar omfattas sålunda av denna rätt, oavsett om tillverkaren har varit försumlig eller ej (principen om objektivt eller strikt skadeståndsansvar).

Den politik för tillverkarens skadeståndsansvar som fastställs genom direktiv 85/374/EEG berör direkt tillverkare och skadelidande. Men distributörer, försäkringsbolag, domstolar, offentliga myndigheter och yrkesutövare berörs dock också i olika hög grad av tillämpningen av direktivet. Det skadeståndsansvar som fastställs genom denna gemenskapslagstiftning utgör en sammanhängande ram där hänsyn tas till de olika intressen som spelar in.

- Å ena sidan gäller det medborgarna som måste hantera de risker beträffande hälsa och fysiskt och materiellt välbefinnande som ett modernt samhälle präglad av en snabb teknisk utveckling medför.

- Å andra sidan gäller det tillverkarna som önskar undvika de snedvridningar av konkurrensen som olika regler för skadeståndsansvar kan leda till och som vill minska dessa skillnaders effekt på nyskapande, konkurrenskraft och skapande av arbetstillfällen.

Denna ansvarsram kan säkra de skadelidandes välbefinnande (genom att säkerställa att de får ersättning och genom att avskräcka från saluföring av produkter med säkerhetsbrister) och minimisera industrins kostnader genom att inte i överdriven mån hindra dess möjligheter till nyskapande, skapande av arbetstillfällen och export. Genom rättvis fördelning av riskerna består ramen för politiken för producentansvar av följande inslag:

- Tillverkaren har strikt ansvar gentemot den skadelidande.
- Den skadelidande måste bevisa skadan, defekten och orsakssambandet mellan defekten och skadan.
- Alla aktörer inom produktionskedjan är solidariskt ansvariga gentemot den skadelidande, för att garantera ekonomisk ersättning för skadan.
- Tillverkaren kan fritas från ansvar om han kan bevisa att vissa fakta föreligger som uttryckligen anges i direktivet.
- Ansvaret är tidsbegränsat genom enhetliga tidsperioder.
- Tillverkarens ansvar gentemot den skadelidande får inte inskränkas eller uteslutas genom avtal.
- Det ekonomiska skadeståndsansvaret begränsas på en hög nivå, men begränsningen är valfri för medlemsstaterna.

---

¹ Rådets direktiv av den 25 juli 1985 (85/374/EEG) (EGT L 210, 7.8.1985, s. 29) Se bilaga 4.

- Direktivets innehåll skall ses över regelbundet i ljuset av de effekter det har för skadelidande och tillverkare.

Direktiv 85/374/EEG täcker inte defekta tjänster. Kommissionen har i sin handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001² tillkännagett att man ämnar granska huruvida tjänsternas säkerhet behöver ökas. Med utgångspunkt i denna analys kommer kommissionen att lägga fram initiativ om tjänsternas säkerhet och leverantörernas ansvar. Kommissionen kommer sedan att fatta beslut med ledning av ett ingående samråd med företag och konsumenter.

1.1. Varför en grönbok?

Syftet med den här grönboken är att förbereda den rapport om tillämpningen av direktivet om tillverkarens skadeståndsansvar som kommissionen avser lägga fram i slutet av år **2000**³. Efter den första rapporten 1995 (som lades fram när det endast förekommit få fall där direktivets bestämmelser tillämpats på grund av det sena genomförandet av direktivet⁴), inleder denna grönbok den andra fördjupade analysen av direktiv 85/374/EEG. Detta sker i en situation som skiljer sig från den som rådde under åren 1985 och 1995, vilket särskilt beror på den nya dynamik som politiken till skydd för medborgarnas hälsa och säkerhet fått efter krisen med galna ko-sjukan.

I den första rapporten drog kommissionen slutsatsen att de erfarenheter som man kunde dra från genomförandet av direktivet fortfarande var begränsade. 1995 förfogade medlemsstaterna endast över mycket begränsad rättspraxis i ämnet. Med hänsyn till de uppgifter som fanns tillgängliga 1995, ansåg kommissionen att det inte var nödvändigt att lägga fram några förslag om ändringar av direktivet. Emellertid krävde vissa aspekter av direktivet som rörde konsumentskydd och den inre marknadens funktion fortsatt uppmärksamhet. Detta var exempelvis fallet när det gällde undantaget för jordbruksråvaror. Efter krisen med "galna ko-sjukan" och i enlighet med direktiv 99/34/EG, skall medlemsstaterna nu tillämpa föreskrifterna i direktiv 85/374/EEG⁵ för icke bearbetade jordbruksråvaror.

Kommissionen ämnar först (*punkt 2 i grönboken*) samla in så kompletta uppgifter som möjligt om direktivets effekter på den inre marknadens funktion, skyddet av medborgarnas hälsa och säkerhet, industrins konkurrenskraft och dess förmåga till nyskapande samt på finanssektorn (försäkringar). Avsikten är att skaffa upplysningar om 1) **vilka effekter som tillämpningen av direktivet har gett, om det har medfört mer fördelar än kostnader, särskilt när det gäller det skydd som de skadelidande erbjuds och de kostnader som företagen bär och 2) hur och varför direktivet ger upphov till dessa effekter**. Därefter avser kommissionen att på grundval av flera diskussionsämnen (*punkt 3 i grönboken*) fastställa 3) **vilka aspekter av direktivet som bör reformeras för att öka dess sociala fördelar samtidigt som kostnaderna bevaras på en skälig nivå**.

---

² Kommissionens meddelande "Handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001", KOM(98) 696, 1.12.98.

³ Kommissionen måste regelbundet rapportera till gemenskapsinstitutionerna om tillämpningen av bestämmelserna i direktivet (jfr artikel 21 - vart femte år om den allmänna tillämpningen av direktivet, artikel 15.3 och artikel 16.2 - 10 år efter dagen för anmälan av direktivet om utvecklingsskada och den beloppsmässiga begränsningen som avses i artikel 18.2 - vart femte år se över och eventuellt ompröva beloppen i direktivet).

⁴ Kommissionen lade fram sin första rapport om tillämpningen av direktivet den 13.12.95 (KOM(95)617), baserad på en verkansstudie som genomfördes 1994.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999 om ändring av rådets direktiv 85/374/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 141, 4.6.99).

På grundval av de uppgifter och kommentarer som den erhållit, kommer kommissionen att lägga fram sina slutsatser till parlamentet och rådet i den rapport om tillämpningen av direktivet som kommer att presenteras under år 2000. Denna rapport kommer att identifiera brister i genomförandet av det nuvarande direktivet och de områden som eventuellt bör förbättras. Om kommissionen anser att direktiv 85/374/EEG bör ändras, kommer ett lagförslag att läggas fram i detta syfte. Denna grönbok föregriper inte kommissionens ståndpunkt om direktivets framtid.

Det är omfånget och mångfalden av de intressen som står på spel som gjort att kommissionen har valt att utnyttja en grönbok för att förbereda rapporten år 2000. Det är kommissionens önskan att utvärderingsarbetet skall präglas av öppenhet och att tillverkare, konsumenter, försäkringsbolag, yrkesutövare och alla andra berörda sektorer kan dela med sig av sina erfarenheter och sina synpunkter på genomförandet hittills och på den kommande utvecklingen av tillverkarens ansvar. **I denna anda av öppenhet, kommer svaren inte att vara konfidentiella och kan bli offentliga, om inte den svarande själv uttryckligen undanber sig detta.**

Förutom tillträde till uppgifter om tillämpningen av direktivet⁶, uppmanar grönboken aktörerna att delta i samrådet och analysen av framtiden för den aktuella lagstiftningen för att möjliggöra en bättre utvärdering av kostnaderna för en eventuell revidering. Grönboken uppfyller härmed kommissionens åtagande att samråda med företrädare för konsumenter, tillverkare, distributörer, försäkringsgivare, offentliga myndigheter och alla andra berörda sektorer, innan den genomför någon mer omfattande revidering av reglerna i direktiv 85/374/EEG. Ett sådant åtagande om öppenhet gjordes med parlamentet och aktörerna när direktiv 99/34/EG om utvidgande av direktivet från 1985 till att också gälla jordbruksråvaror⁷ antogs.

Samrådet kring denna grönbok står också öppet för näringsidkare, konsumenter och myndigheter i de länder som ansökt om medlemskap i EU.

1.2 Hur svarar man på grönboken?

Trovärdigheten och kvaliteten på resultaten av samrådet beror på i vilken mån deltagarna i detta samråd engagerar sig i uppgiften. En av svårigheterna när det gäller att utvärdera direktivets effekter är bristen på tillförlitliga uppgifter vilken beror på att det inte finns någon analysmetod som gör det möjligt att mäta dessa effekter. För att delvis råda bot på detta, föreslås att aktörerna tar hänsyn till följande parametrar så att de kan bidra till arbetet på mest effektiva sätt:

* Förteckning över klagomål (antal och innehåll i de rättsliga besluten, ärenden som gjorts upp i godo, antal olyckor som rapporterats etc.)

Syftet är att bestämma hur direktivet används vid tvister av olika slag (rättegångar, klagomål som går till skiljedom, anmälan av olyckor till försäkringsbolag etc). Aktörerna uppmanas lämna alla typer av information.

* Tillgång på säkra produkter på marknaden.

---

⁶ Med "tillämpning av direktivet" menas naturligtvis tillämpning av de nationella åtgärderna för genomförande av direktivet (t.ex. de nationella lagarna om införlivande).

⁷ Kommissionen (se SEK(1998)2232, 6.1.99) delade inte Europaparlamentets positiva yttrande vid parlamentets första behandling till förmån för att en översyn av direktivet skulle göras samtidigt som det utvidgas till att omfatta jordbrukssektorn.

Det är lämpligt att veta om och hur direktivet utgör en av de faktorer som påverkar införande och förekomst av en produkt på marknaden liksom indragning av den från marknaden (dvs. har producenten fattat beslut om att dra in eller att inte saluföra en produkt på grund av risken att bli skadeståndsskyldig?). På gemenskapsnivå kan man identifiera och kvantifiera de olyckor som orsakats av en produkt och/eller involverat en produkt med hjälp av det gamla gemenskapssystemet EHLASS -*European Home and Leisure Accident Surveillance System*-. Genom det gamla systemet kunde man dock inte fastställa om produkten i fråga var defekt. Det nya gemenskapssystemet för informationsinsamling om skador som införts inom ramen för gemenskapsprogrammet för åtgärder för förhindrande av skador⁸ granskar denna fråga i syfte att försöka fylla detta behov. Dessa uppgifter kan dock finnas på nationell nivå⁹.

* Utveckling av kostnader, produktion och försäljningspriser.

Syftet är att veta vilka faktiska kostnader som ansvarssystemet medför och i vilken utsträckning de verkligen återverkar på produkternas pris.

* Skillnader mellan olika marknader.

Frågan är om och i vilken utsträckning skillnaderna mellan de olika system för skadeståndsansvar som tillämpas på olika exportmarknader (inom eller utanför gemenskapen) beaktas av de ekonomiska aktörerna (till exempel förändringar av produktionsprocessen, kompletterande försäkring för att täcka nya risker på exportmarknaden etc.).

* Nyskapande/forskning.

Avsikten är att inhämta aktörernas erfarenheter av hur direktivet har påverkat industrins nyskapande kapacitet (har exempelvis direktivet hållit tillbaka utvecklingen av någon särskild sektor?).

Genom att använda dessa parametrar (eller andra likvärdiga) anmodas aktörerna att dela med sig av sina erfarenheter och att svara på de frågor som ställs i denna grönbok. På området för tillverkaransvar där de principiella ståndpunkterna är kända, önskar kommissionen erhålla faktabaserade praktiska upplysningar (om möjligt i sifferform) snarare än enbart uttalanden, så att den kan motivera sina slutsatser, särskilt om de skulle utmynna i en omfattande revidering av direktivet.

2. VILKA ÄR EFFEKTERNA AV DIREKTIV 85/374/EEG?

En utvärdering av direktivets verkan innebär inte endast en inventering av de fall som har förelagts de nationella domstolarna eller skiljedomsorganen, eller av de fall som EG-domstolen har yttrat sig över¹⁰. Avsikten är snarare att utvärdera hur direktivet uppfyller de mål som det har satt upp med hänsyn till de olika sektorer som berörs, dvs om det säkerställer ett fullgott skydd för de skadelidande, om det bidrar till att avskräcka från att farliga produkter släpps ut på marknaden, om det ger aktörerna tillräcklig rättssäkerhet för att underlätta handeln inom gemenskapen, om de europeiska företagens konkurrenskraft inte äventyras genom direktivet, om försäkringssektorn har kunnat möta de risker som direktivet avser, om de offentliga myndigheterna och konsumentorganisationerna betraktar direktivet som ett användbart instrument för sin politik till förmån för dem som skadats av defekta

---

⁸ EGT L 46, 20.2.99

⁹ Enligt det spanska *Instituto Nacional de Consumo (informe Sistema EHLASS 1997, www.consumo-inc.es/Estudios)* förklarade de spanska skadelidande som kartlagts att den olycka som inträffat berodde på otur (45,2 %), bristande uppmärksamhet (21,4 %), deras eget slarv (15,4%), tredje parts åtgärd (7,0 %), design- eller tillverkningsfel (2,8 %), bristande information från tillverkaren (0,2 %) och underlåtenhet att följa bruksanvisningen (0,4 %).

¹⁰ EG-domstolen har avkunnat två domar i mål som rört direktivet inom ramen för talan om fördragsbrott mot Frankrike (C-293/91, dom den 13.1.93, Rec. 1993, s. I-1) och mot Förenade kungariket (C-300/95, dom den 30.5.97, REG 1997, s. I-2649).

produkter etc. Berörda aktörer och myndigheter uppmanas därför att svara på de frågor som följer nedan.

2.1 Effekten på den inre marknaden

Direktivet om tillverkarens skadeståndsansvar som tillämpas i hela det europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES, och som utnyttjas som modell i tredje länder (särskilt de länder som har ansökt om anslutning till Europeiska unionen) (se bilagor) påverkar den rättsmiljö där handeln inom och utom gemenskapen utvecklas. Kommissionen önskar veta hur de berörda aktörerna bedömer direktivets effekter mot bakgrund av de erfarenheter de haft sedan 1985.

2.1.1 Handeln inom gemenskapen

Den nuvarande inre marknaden som karakteriseras av stark tillväxt för handeln inom gemenskapen¹¹ finner i direktiv 85/374/EEG en konsekvent och balanserad ram för gemenskapstillverkarens skadeståndsansvar. Direktivets syfte är att säkerställa fullgott skydd för de skadelidande, liksom att underlätta handeln med varor och att harmonisera konkurrensvillkoren på den inre marknaden. Förekomsten av harmoniserade rättsliga villkor torde underlätta handeln, eftersom tillverkaren befinner sig i samma rättsliga situation oavsett var han distribuerar sin produktion.

Direktiv 85/374/EEG syftar till att i betydande mån harmonisera de nationella lagarna om tillverkarens ansvar. Det innehåller ingen direkt bestämmelse om behörighetskonflikter. Trots den höga grad av harmonisering som det uppnått, finns fortfarande skillnader på nationell nivå. När en defekt produkt förorsakar en skada i gemenskapen där den har satts i omlopp inom den inre marknaden, kan den skadelidande få ersättning enligt de enhetliga reglerna om skadeståndsansvar som anges i direktivet. När det gäller de icke harmoniserade aspekterna är det viktigt för den skadelidande och för tillverkaren att bestämma vilken lag som gäller. 1973 slöts ett mellanstatligt avtal för att fastställa vilken lag som skall gälla för skadeståndsansvar för produkter. Av medlemsstaterna är det dock endast Spanien, Finland, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna som har ratificerat avtalet. I brist på andra gällande instrument har behörighetskonflikter beträffande skadeståndsansvar för produkter reglerats genom lagstiftningen i varje medlemsstat.

Det måste dock erkännas att den skadelidandes och tillverkarens rättssäkerhet är långt ifrån säkerställt på detta område eftersom direktivet både är ofullständigt men samtidigt kompletterar alla andra nationella system för tillverkarens skadeståndsansvar. 1985 ansåg gemenskapens lagstiftare att skillnaderna i medlemsstaternas lagstiftning om tillverkarens skadeståndsansvar var av en art som skulle kunna påverka omfattningen av handeln inom gemenskapen och att de rättsliga villkoren för ansvar därför borde närmast till varandra. Denna tillnärmning verkställdes delvis genom direktiv 85/374/EEG.

Å ena sidan tillåter direktivet medlemsstaterna att på vissa väl definierade punkter lagstifta på olika sätt i varje medlemsstat (se de möjligheter som ges genom artikel 15 och 16 i direktivet).

Å andra sidan är de allmänna nationella lagarna om ansvar baserad på försummelse, som självfallet också gäller för tillverkare, inte harmoniserade och fortsätter sålunda att gälla. Situationen i Spanien illustrerar denna samexistens vad avser de rättsliga ramarna för tillverkarens ansvar som skulle kunna hindra parternas rättssäkerhet i praktiken. Den 4 oktober 1996 avgränsade Spaniens högsta domstol, i ett fall som gällde en flaska som exploderat, tillämpningsområdet för lagen om införlivande från 1994 gentemot den

---

¹¹ Sedan 1985, har handeln med varor mellan medlemsstaterna ökat betydligt. 1997 uppskattades handeln inom gemenskapen med industrivaror till 31,5 % av BNP (Europeiska kommissionen, *Ekonomisk reform: rapport om produkt- och kapitalmarknadernas funktion i gemenskapen*, KOM(1999)10, 20.1.99).

allmänna lagen om konsumentskydd från 1984 genom att bekräfta att den förstnämnda lagen fastställde ett särskilt och slutet system för skadeståndsansvar, medan lagen från 1984 fastställde ett allmänt system för ansvar som var nästan objektivt med omvänd bevisbörda. Utan att tillämpa den på fallet i fråga (det rörde sig om en produkt som släppts ut på marknaden före 1994) menade domstolen dock att ansvarsprincipen i lagen från 1994 omfattar distributören (vilket endast är fallet under de särskilda omständigheter som anges i artikel 3.3 i direktivet) och ger den skadelidande rätt att begära skadestånd från en av de ansvariga personerna utan möjlighet att rikta sin begäran till dem gemensamt (vilket strider mot principen om solidariskt ansvar i artikel 5 i direktivet)¹².

Direktivet utgör endast ett första steg mot införande av en verklig politik för tillverkarens skadeståndsansvar på gemenskapsnivå. Ett av skälen som motiverar en omprövning av direktivet vart femte år¹³ är att öppna vägen för en mer omfattande harmonisering, i syfte att fastställa en så komplett, sammanhängande, balanserad och effektiv rättslig ram som möjligt för skydd av skadelidande och för tillverkarnas rättssäkerhet. Men målet med en stärkt harmonisering tycks *a priori* endast kunna nås genom att bevara målet med total harmonisering i det aktuella direktivet (eftersom ingen klausul ger medlemsstaterna möjlighet att anta nya striktare bestämmelser inom ramen för direktivet).

1. Hur fungerar direktivet enligt Er erfarenhet i praktiken?

- ☞ Det är mycket viktigt för konsumenter och näringsidkare att ha en stabil rättslig ram i fråga om produktansvar. Anser Ni mot den bakgrunden att det finns anledning att ändra direktivet?
- ☞ Har Ni upplevt fall där skillnader i lagstiftning om tillverkarens skadeståndsansvar har, också potentiellt, avskräckt från saluföring i en medlemsstat av produkter som kommer från en annan medlemsstat?
- ☞ I de fall då nationell rätt tillämpats i stället för direktivet, varför blev man enligt Er åsikt avskräckt?
- ☞ Anser Ni att direktivet bör ändras så att det blir den gemensamma och enda ansvarsordningen för produkter med säkerhetsbrister (dvs. artikel 13 i direktivet stryks)?
- ☞ Anser Ni att varje medlemsstat borde kunna anta striktare ansvarsregler (införande av en "minimiklausul" i direktivet)?

2.1.2 Situationen i världen

Enligt principen om lika behandling av produkter importerade från tredje land som satts i fritt omlopp i gemenskapen, gäller den aktuella lagstiftningen i sin helhet för import. Exporterade produkter däremot, är underställda lagstiftningen i det distributionsland där de eventuellt förorsakar en skada. Direktivet bidrar därmed till att fastställa de rättsliga och ekonomiska omvärldsförhållandena för de europeiska aktörerna, där politiken för tillverkarens ansvar i många länder är likvärdig med den som fastställs genom direktiv 85/374/EEG, eftersom denna politik har stått som modell för lagstiftarna i Japan, Australien och Schweiz¹⁴. Denna likvärdighet är dock inte total och i vissa fall beror ansvarsvillkoren i stor utsträckning på den rättsliga ram som de ingår i. I detta sammanhang förtjänar situationen i Förenta staterna en särskild kommentar.

¹² TS Sala Civil, 4.10.96, nr 778/1996 (RJ 1996-7034).

¹³ Jämför punkt 18 i ingressen till direktiv 85/374/EEG.

¹⁴ För ett jämförande studium av lagstiftningen på detta område, se OECD, *Lois relatives à la responsabilité du fait des produits dans les pays de l'OCDE*, 1995. I Japan har den nya lagen om tillverkarens skadeståndsansvar som är i kraft sedan den 1 juli 1995, tillämpats i ett stort antal mål (se www.law.kyushu-u.ac.jp/~luke/pllawcases.html).

I Förenta staterna regleras tillverkaransvaret av följande tre faktorer: 1. Det rättsliga systemet stimulerar parterna att gå till domstol (nivå på det skadestånd som juryn beviljar, bestämmelser som gör det lättare söka efter bevis, principen "no win, no fee" enligt vilken den konsument som förlorar inte behöver betala sina advokatkostnader). 2. Det finns ingen enhetlig federal lagstiftning¹⁵. 3. Det är lagstiftarna och delstaternas domare som har utformat de viktigaste principerna i ansvarsrätten ("warranty", "negligence", "strict liability") och dessa principer har förts samman i praxis enligt "Restatement"¹⁶ (en sorts sammanfattning som utarbetas av American Law Institute).

I 75 av de största provinserna i landet behandlades 1992 följande tvister som rörde producentansvar: 12 763 mål om producentansvar avgjordes, 358 fall fördes inför en jury, 142 processer vanns av den kärende. Den genomsnittliga ersättningen för samtliga dessa fall låg på 727 000 dollar och skadeståndet översteg en miljon dollar endast i 15,4 % av fallen. Juryn beviljade "punitive damages" i endast 3 av de 142 fall som vanns av den kärende. Totalsumman för dessa tre mål uppgick till 40.000 dollar.¹⁷

Enligt *National Center for State Courts*, avsåg 40 000 fall av de 19,7 miljoner civilmål som årligen handläggs av de statliga domarna tillverkaransvar. Enbart 10 % av de skadelidande vidtar rättsliga åtgärder för att erhålla ersättning. Mellan 1965 och 1994 beviljades "punitive damages" i 379 mål (dvs. 13 per år). I USA tycks försäkringskostnaderna för de amerikanska företagen minska. Mellan 1987 och 1993 sjönk premierna (från 4 miljarder dollar till 2,6 miljarder dollar). Kostnaden för en försäkring för 100 dollar är 26 cent¹⁸.

Det råder stora likheter mellan ansvarsvillkoren i Europa och i Förenta staterna, även om det också finns påtagliga olikheter (de amerikanska bestämmelserna avser den yrkesmässiga säljarens ansvar, medan direktivet endast gäller den (faktiska eller formella) tillverkaren, eller importören och distributören om tillverkaren inte är känd. Ansvarsperioden i EU är tio år, medan den amerikanska lagstiftaren fastställt en period på 18 år¹⁹). Frånvaron av federal lagstiftning som bland annat sätter tak för "punitive damages" uppfattas av den amerikanska affärsvärlden som ett störande inslag i handeln mellan EU och USA. Detta förklarar varför gemenskapen och affärsmän alltid har stött amerikanska reforminitiativ²⁰. Sett ur denna synvinkel är den europeiska tillverkarens situation bättre, ty det europeiska direktivet fastställer en enhetlig och konsekvent ansvarsram utan de mest kritiserade inslagen i det amerikanska systemet (juryns roll, "punitive damages" etc.)

Verkligheten visar att även om de europeiska och amerikanska lagstiftarna står varandra nära när det gäller principer skiljer sig deras praktiska tillämpning. Den praktiska tillämpningen av den europeiska lagstiftningen tycks inte ge samma resultat och följer för de berörda aktörerna som i USA. Rättstvister om tobaksindustrins skadeståndsansvar i Europa och i USA är ett bra exempel på detta. I Sverige begärde fru Gustafsson, baserat på principen om strikt ansvar, en ersättning från det svenska tobaksbolaget Swedish

---

¹⁵ Sedan sjuttioalet har den federala amerikanska lagstiftaren försökt upprätta en enhetlig och balanserad rättslig ram för sin stora marknad. I maj 1996 blockerade president Clinton en federal lag som röstats igenom i kongressen. Därefter lades två förslag fram i senaten 1997 (bill S. 5 & bill S.648) och ett förslag 1998 (*Product Liability Reform Bill of 1998, US Senate, S.2236, 105th Congress*). Det senare förslaget förkastades eftersom överenskommelse inte kunde nås i senaten.

¹⁶ Principen "strikt ansvar" som erkändes 1963 antogs av de flesta stater och konsoliderades i institutets "*section 402A of the Second Restatement of Torts*". Denna *Restatement* sågs över i maj 1997 i ljuset av 30 års erfarenhet. (ALI, *Restatement of the Law Third, Torts: Product Liability*, xxxi, 382 pp., 1998).

¹⁷ US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics Special Report, Civil Justice Survey of State Courts, 1992: *Civil Jury Cases and Verdicts in Large Counties* (July 1995).

¹⁸ The Public citizen, *The Facts about Products Liability*, www.citizen.org.

¹⁹ Se Section 107, bill S. 2236. Den federala tidsgränsen på 18 år existerar redan för flygsektorn enligt *General Aviation Revitalization Act* av den 17 augusti 1994 (49 U.S.C. § 40101).

²⁰ Transatlantic Business Dialogue, *Statement of Conclusions, 1998 CEO Conference*, Charlotte, 5-7 November 1998 och *TABD Mid Year Report*, Washington, D.C., 10 May 1999.

Match för de skador på hälsan hon lidit på grund av bristen på information om de risker som är förenade med tobaksrökning, särskilt varningar om cancerriskerna. Målet avlogs av Stockholms tingsrätt 1997. Efter överklagande, återförde högsta domstolen frågan till tingsrätten för procedurfråga. Tobaksbolaget ansåg dock att målet motiverades av politiska orsaker och var ogrundat²¹. Två liknande mål mot SEITA fördes inför fransk domstol av personer som skadats genom tobaksmissbruk²².

Tvister som rör tobaksindustrin i USA, däremot, har framgångsrikt baserats på företagets skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister²³. Denna tvist har ökat på grund av att de offentliga myndigheterna i delstaterna har väckt talan för återbetalning av de kostnader som deras sjukvårdssystem betalat för vård av de drabbade rökarna.²⁴

2. Anser Ni att direktivet försvagar de europeiska företagens ställning gentemot deras utländska konkurrenter på grund av villkoren för skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister?

☞ Vilka är orsakerna och hur kan man undvika detta?

☞ Vilken effekt har exporten av produkter till marknader med striktare lagstiftning (eller rättspraxis) såsom Förenta staterna (när det gäller kostnader, produktionsmetoder, försäkringar, rättstvister etc.) för gemenskapsföretagen?

2.2. Skyddet av medborgarnas hälsa och säkerhet

Kommissionen anser att medborgarnas hälsa och säkerhet måste omfattas av det mest effektiva och bästa möjliga skyddet inom den inre marknaden. Direktivet bidrar till att höja skyddsnivån beträffande produkter med säkerhetsbrister, vilket beror på följande två orsaker: Eftersom direktivet utgör ett "Damoklessvärd" som stimulerar tillverkarna att maximera sina ansträngningar för att tillverka produkter utan onödiga risker för människors hälsa och integritet (det kompletterar därmed författningssenliga åtgärder och kontroller som syftar till att förhindra att defekta produkter förs in på marknaden) och dels därför att när dessa förebyggande åtgärder har misslyckats och olyckan är ett faktum (nollrisk finns inte) ger direktivet den skadelidande möjlighet att utverka sin rätt till ersättning från tillverkaren.

---

²¹ Swedish Match, pressmeddelande 14 maj 1998, www.swedishmatch.se/news.

²² I december 1996 väckte två rökare åtal mot den franska tillverkaren för brist på information om farorna med att röka cigaretter av märket "Gauloise". De skadelidande åberopade tillverkarens strikta skadeståndsansvar och begärde 2 668 090 FR respektive 1 158 499 FF i skadestånd och räntor (se *Le monde*, 20, 27 och 28 december 1996).

²³ Rättstvister om tobak präglas för närvarande både av avslag i första instans, även om dessa domar ofta omprövas i högre instans (den 30 mars 1999, dömdes sålunda Philip Morris att betala ersättning på 81 miljoner dollar till de kvarlevande efter en rökare som dött av cancer, vilket är den största summa som beviljats, före den 7 juli 1999 då ett ännu större belopp utdömdes i grupptalan ("class action") Engle) och av förlikning (i exempelvis grupptalan *Broin v. Philip Morris, et al.*, nådde gruppen av flygvärdinnor och företagen en överenskommelse som bland annat innebar att bevisbördan underlättades för varje enskild skadelidande som väckte åtal samt att en fond på 300 miljoner dollar för medicinsk forskning inrättades - se www.cnn.com/US/9903/30/tobacco.trial.02/)

²⁴ Det krävdes en förlikning i november 1998 mellan tillverkarna och de amerikanska myndigheterna som uppgick till 206 miljarder dollar för att avsluta de rättstvister som inleddes av delstatsmyndigheterna. Detta utesluter inte rättsliga förfaranden från de skadelidandes sida, som kan läggas fram enskilt eller som grupptalan (se www.tobaccoresolution.com). Det är först nyligen som försäkringskassan i Frankrike vänt sig till tobaksindustrin för att kräva ersättning för de summor som betalats för vård av tobaksmissbrukare. Den lokala försäkringskassan i Saint-Nazaire beslutade i februari 1999 att väcka åtal mot alla företag som distribuerar sina produkter i Frankrike (se www.lemonde.fr, 17.2.99).

3. Vilken andel skadelidande har fått ersättning antingen på grundval av den allmänna lagen om skadeståndsansvar eller på grundval av tillämpning av principerna i direktiv 85/374/EEG?

☞ I de fall direktivet har tillämpats, var det lätt att få ut ersättning, dvs. utbetalades den snabbt och effektivt?

Många röster har på senare tid höjts för att ifrågasätta direktivets effektivitet när det gäller att nå sina mål, och man har också begärt en översyn av dess innehåll. Parlamentet begärde under debatten vid den första behandlingen av direktiv 99/34/EG, att en betydande omarbetning av direktiv 85/374/EEG skulle göras så att det på ett bättre sätt skulle nå målen att skydda hälsa och säkerhet²⁵. Denna begäran fick vid den andra behandlingen dock inte den majoritet som krävdes för att göra det möjligt att ändra direktivet samtidigt som det utsträcktes till att omfatta jordbruksråvaror²⁶.

Kommissionen har noterat denna kritik och förbereder sig att granska hur välgrundad den är på basis av resultaten av denna grönbok. Gemenskapens erfarenheter vid antagandet av direktivet samt de erfarenheter som gjorts i andra länder som för närvarande diskuterar producentansvaret (detta är exempelvis fallet i USA) visar att det krävs en seriös och fördjupad debatt om varje ansvarsbestämmelses fördelar och nackdelar för att man skall uppnå en balanserad ram när det gäller tillverkarens skadeståndsansvar.

Om politiken för tillverkarens skadeståndsansvar skall förstärkas, måste detta ske genom att bygga på fördelarna med direktiv 85/374/EEG, särskilt dess balanserade tillvägagångssätt när det gäller fördelning av risker. Detta utesluter inte att direktivet kan förbättras för att bli mer effektivt, under förutsättning att de lösningar som väljs också är balanserade. Kommissionen har också på rent allmänt erkänt "konsumentpolitiken måste därför säkerställa att konsumentintressena på ett rättvist sätt jämkas samman med andra aktörers intressen [...] konsumenten kan själv förstå och acceptera sådana kompromisser eftersom hon inte bara är konsument, utan även skattebetalare, arbetstagare och en person som drar nytta av allmän politik."²⁷ Denna strävan att sammanjämka intressen gäller också för direktivet och dess framtida utveckling (se punkt 3 i grönboken vad avser frågan om en reform av direktivet är berättigad och om bevarande av jämvikten).

4. Hur har genomförandet av direktivet påverkat den skadelidandes intressen på grund av den jämvikt som införts i direktivet?

☞ Är det nödvändigt att ändra direktivet till förmån för ett starkare skydd av konsumenternas intressen, även om detta medför att den nuvarande jämvikten rubbas?

Att veta hur de som skadats av produkter med säkerhetsbrister skall ersättas och vem som skall göra detta är en fråga som ligger inom både det privata och det offentliga området, eftersom de skadelidande och tillverkarna måste reglera problemet med ersättning för skador genom att tillämpa skadeståndsrättsliga regler som de som återfinns i direktiv 85/374/EEG. Direktivet som har uppstått ur civilrättens liberala traditioner från artonhundratalet, utgör en del av civilrätten om utomobligatoriskt skadeståndsansvar eller skadestånd enligt lagen om vållande ("tort law"). Detta socioekonomiska synsätt förklarar varför statligt ingripande endast sker i vissa fall, ja i själva verket ytterst sällan, när samhället ser sig nödgat att "ta hand

²⁵ Yttrande av den 5.11.98 (EGT C 359, 23.11.98).

²⁶ Beslut av den 23.3.99 om den gemensamma ståndpunkten (EG) nr 3/1999 (EGT C 177, 22.6.99).

²⁷ Kommissionens meddelande "Handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001" (KOM(98)696, 1.12.98, s. 4).

om" ersättning till skadelidande, med hänsyn till problemets katastrofartade natur²⁸. Utan att det påverkar tillämpningen i dessa särskilda fall, ligger de skadelidandes situation också inom området för socialt skydd (efter en olycka i hemmet som hänger samman med en defekt produkt ersätter vanligen det sociala trygghetssystemet kostnader för läkarvård, ersättning under sjukledighet etc. innan den skadelidande vidtar åtgärder mot den ansvarige tillverkaren). En av orsakerna till varför tvister som grundas på direktiv 85/374/EEG inte har nått de proportioner som är vanliga i Förenta staterna tycks vara den allmänna förekomsten av social trygghetssystem i Europa. Ju större möjligheterna är att bli omhändertagen av de sociala trygghetssystemen, ju mindre är drivkraften att inleda en rättslig process för att få tillverkaren att utbetala skadestånd. I detta hänseende betraktas tillverkarens ansvar som ett instrument för att erhålla ersättning som kompletterar de andra möjligheter som står till buds för den skadelidande²⁹.

5. Grundat på Er erfarenhet, hur värderar Ni förhållandet mellan den skadelidandes möjligheter till ersättning enligt direktiv 85/374/EEG och de möjligheter som det sociala trygghetssystemet erbjuder?

☞ Känner Ni till några fall där det sociala trygghetssystemet, efter att ha sört för den skadelidande, har vänt sig till tillverkaren på grundval av de rättigheter som den skadelidande har enligt direktiv 85/374/EEG?

☞ Kan Ni nämna några fall där det system för tillverkarens ansvar som anges i direktiv 85/374/EEG har visat sig otillräckligt för att fylla sin roll för att ersätta skadelidande och när det av denna orsak har varit nödvändigt att utnyttja samhällets stöd för att ersätta de skadelidande?

2.3. Effekter på industrin och försäkringssektorn

På grund av själva arten av tillverkarens ansvar (en enda defekt produkt kan ge upphov till ett stort antal tvister eller "mass litigation") ger tillämpning av direktiv 85/374/EEG upphov till direkta och indirekta kostnader för aktörerna. Försäkringspremier för produkter, kapitalreserver och ekonomiska garantier för att täcka eventuella ersättningar, skadestånd med räntor som verkligen utbetalas till följd av uppgörelse i godo eller ett domstolsbeslut, rättegångskostnader och advokatarvoden, tid och energi som läggs ner för att försvara sig mot åtal, förlorat marknadsvärde eller sänkta aktiekurser för det företag som dömts till skadestånd etc. Det är dock ganska svårt att på ett mer exakt sätt kvantifiera dessa kostnader och att mäta deras effekter på konkurrenskraft, affärsförmåga och finansiell kapacitet, insatser för nyskapande och forskning, metoder för utformning, tillverkning och förpackning av

²⁸ Detta är fallet i Frankrike (där de nationella myndigheterna betraktar ersättning till de blödarsjuka som infekterats av HIV-viruset som ett offentligt problem som bör lösas genom en kompensationsfond) eller i Spanien (i målet med rapsolja där den andra kammaren i den spanska högsta domstolen den 26.9.97 dömde staten att betala ersättning till alla personer som förgiftats, eftersom den hade skadeståndsansvar i andra hand - se *Actualidad Jurídica. Aranzadi 313 de 16/10/97* och lag av 5/11/97) I Danmark har genom lag nr 40 av den 14.6.85 också inrättats en ersättningsfond för de som drabbats av smittat blod salufört av Novo Nordisk A/S, efter domen i *Øste Landsret* den 14.2.85 (bekräftad av *Højesterets domme* den 3.10.96 - mål nr I 155/1995, I 156 /1995, I 157/1995) som friade tillverkaren från ansvar i brist på försummelse (lagen om införlivande av direktiv 85/374/EEG var inte giltig).

²⁹ Detta anges uttryckligen i den belgiska lagen från 1991 (artikel 14), enligt vilken de som mottar stöd enligt ett socialt trygghetssystem först måste utnyttja de rättigheter som härrör från detta system. Om några skador inte ersätts skall den skadelidande utnyttja sina rättigheter som skadelidande gentemot tillverkaren enligt hans skadeståndsansvar.

produkterna samt på skapande av arbetstillfällen i företag som tillverkar i Europa³⁰. Kommissionen är mycket angelägen att försöka fastställa i vilken utsträckning tillämpning av direktivet påverkar industrin.

6. Känner Ni till fall av defekta produkter där direktivet har tillämpats, och hur har det påverkat Er verksamhet?

☞ Har Ni inlett forskning eller studier om den möjliga effekt som direktivet kan ha på Er verksamhet?

När det gäller att täcka risker som hänför sig till produkter med säkerhetsrisker, finns det mekanismer för individuell täckning (försäkringar för produkter som kan ge upphov till skadestånd) eller kollektiv täckning (till exempel "Pharma Pool" för den tyska läkemedelsindustrin eller "Läkemedelsförsäkringen", som är ett initiativ från den svenska läkemedelsindustrin och försäkringsbolagen) för att möta sådana händelser. Direktivet ger medlemsstaterna frihet att reglera i vilken omfattning industrin måste vara täckt för dessa risker även om genomförandet av direktivet i vissa stater innefattar krav på ekonomisk täckning. I Österrike måste tillverkare och importör vara täckta för ansvar för sin produktion, i form av en försäkring eller på något annat lämpligt sätt³¹ (ett liknande krav planeras men har ännu inte genomförts i Spanien³²).

Det är också svårt att kvantifiera i hur hög grad försäkringsmarknaden har påverkats av direktivet, när det gäller antal klagomål som täckts av en garanti av typen "skadeståndsansvar - defekt produkt", när det gäller premiernas storlek, belopp för de ersättningar som utbetalats etc. Försäkringssektorn uppmanas att lämna upplysningar om de effekter som genomförandet av direktivet har haft på försäkringsmarknaden.

7. Har Ni uppgifter, om möjligt i sifferform och fördelade per år, om antalet anmälningar av olyckor som försäkringssektorn sedan 1990 har handlagt och som varit förorsakade av defekta produkter?

☞ Om svaret är ja, är det möjligt att veta om den garanti som försäkringsgivaren lämnat, uttryckligen avser producentens skadeståndsansvar enligt direktiv 85/374/EEG?

☞ Finns några uppgifter om försäkringsmarknaden har noterat en ökning av efterfrågan av denna typ av garantier efter genomförandet av direktivet och i så fall vilka effekter detta haft på kostnaderna, såväl för sektorn (när det gäller de ersättningar som utbetalats) som för de försäkrade (storleken på premierna)?

☞ När det gäller de olyckor som rapporterats, hur fördelade de sig procentuellt på olika typer av defekter (utformning, tillverkning och/eller information)?

---

³⁰ Reformen av den amerikanska lagen motiveras bland annat av de höga kostnaderna för det nuvarande systemet (se US Senate, *Report n° 105-32 of 19.6.97 on the Product Liability Reform Act of 1997, Bill S. 648*, p. 3: « *the US tort system is by far the world's most costly tort system...A study conducted by the insurance industry in 1989 –the Tillinghast study- estimated the current overall cost of the US tort system at a staggering \$ 117 billion* ».)

³¹ *Produkthaftungsgesetz*, § 16.

³² Artikel 30, lag 26/1984, av den 19 juli (BOE nr 176, 24.7.84), såsom den anges i den andra slutliga bestämmelsen, lag 22/1994, av den 6 juli (BOE nr 161, 7.7.94). Denna bestämmelse ger regeringen rätt att föreskriva att tillverkaren är skyldig att teckna ansvarsförsäkring och inrättar en fond för personskador (dödsfall, förgiftning, kroppskador).

3. ÄR EN ÖVERSYN AV DIREKTIV 85/374/EEG MOTIVERAD?

I denna del av grönboken uppmanar kommissionen alla berörda aktörer att uttrycka sin motiverade ståndpunkt i frågan om det är motiverat att eventuellt ändra direktiv 85/374/EEG. På det här stadiet gäller det inte att inleda en rättslig översyn av dess innehåll. Tvärtom kommer kommissionen när den har analyserat genomförandet av direktivet på grundval av de bidrag som inlämnats, att eventuellt föreslå åtgärder på denna punkt. Detta kommer i så fall att ske i kommissionens andra rapport om direktivet som planeras läggas fram i slutet av år 2000. Därför utgör de "revideringsmöjligheter" som anges nedan endast olika uppslag för att inleda en öppen analys, utan att föregripa kommissionens senare ställningstagande.

3.1 Bevarande av jämvikten

Som de politiska debatter som nyligen ägde rum om utvidgningen till jordbrukssektorn visade, framkallar politiken för tillverkarens ansvar kontrasterande ståndpunkter från tillverkare och konsumenter. Konsumenterna vill ha största möjliga skydd till lägsta möjliga kostnad, medan tillverkaren å sin sida bland annat kräver tak för ersättningsbeloppen och kortast möjliga preskriptionstider.

Att sammanjämka dessa olika intressen är inte helt lätt. Ibland kan varken industrins eller konsumenternas företrädare till fullo motivera sina intressen inom de olika områden som diskuteras (kostnader för systemet och dess återverkningar på varupriserna, rättsprocessernas längd, bristen på förutsägbarhet, effekt på företagets förmåga till nyskapande och utveckling samt på företagets konkurrenskraft utanför gemenskapen etc.)

Denna analys bekräftas av hur den politiska debatten om tillverkarens ansvar utvecklats i Förenta staterna. I senaten har försvararna av reformen fört fram åsikten att: *"Det nuvarande amerikanska systemet för produktansvar inverkar negativt på tillverkare, återförsäljare, konsumenter och enskilda som skadats av produkter. Reformen på delstatsnivå kan inte lösa problemen med det nuvarande systemet för produktansvar fullt ut. Det krävs skyndsamma reformer på federal nivå."* De som opponerar sig mot den åsikt däremot att: *"Innan vi gör drastiska ändringar i produktansvarslagstiftningen bör vi åtminstone vara säkra på att det nuvarande systemet måste lagas, att det inte uppfyller sitt mål att rättvist och skäligt kompensera dem som drabbats av defekta produkter, eller målet att avskräcka från marknadsföring av osäkra produkter. Ju mer uppgifter som kommer i dagen, desto tydligare blir det att systemet fungerar. Antalet produktansvarsmål som inte rör asbest minskar faktiskt, punitive damages utdöms sällan och kompensationsbeloppen står i proportion till kostnaderna för den skada som vållats³³."*

I Europeiska unionen, till skillnad från i Förenta staterna, utgör direktiv 85/374/EEG en kompromiss som sammanjämkar de olika intressen som står på spel. Medlemsstaternas politiska vilja, som kommer till uttryck i direktivets bestämmelser, att ha en balanserad ram för ansvar som styr förhållandet mellan företag och konsumenter bör inte underskattas. Kommissionen är angelägen om att bevara denna sammanjämkning av intressen. Varje initiativ till reform av direktivet måste *a priori* vägledas av den jämvikt som följande principer skapar:

- Tillverkarens skadeståndsansvar är 1. **objektivt** (inget behov att bevisa felet) 2. **relativt** (tillverkaren är inte ansvarig om han kan bevisa förekomst av vissa omständigheter, och dessa omständigheter kan bli föremål för en förnyad prövning, se exempelvis nedan "utvecklingsskada") 3. **tidsbegränsat** (tillverkaren är inte ansvarig under obegränsad tid, även om den praktiska tillämpningen av denna princip förtjänar en förnyad prövning, och särskilt längden på den period efter vilken tillverkarens ansvar upphör) och 4. Ett **ansvar som man inte kan avstå ifrån** genom parternas önskemål.

³³

US Senate, Report n° 105-32, s. 2, 44, 71, 75.

Medlemsstaternas domstolar har visat den stora vikt de fäster vid principen om strikt ansvar som erkänns genom direktivet, också innan det införlivades i praktisk lag. 1989 övervägde Sveriges högsta domstol i ett mål som rörde matförgiftning (salmonella) principen om strikt ansvar vilken då godkändes för första gången, och denna lösning befästes genom lagen från 1992. 1989 föregrep Hollands högsta domstol i målet *Halcion* (ett lugnande medel som sålts mycket på den amerikanska marknaden sedan det godkändes 1982) genomförandet av lagen om införlivande i Nederländerna genom att tillämpa begreppet "defekt" för det lugnande medlet i fråga³⁴.

Men det är i Frankrike som detta juridiska angreppssätt har varit tydligast, vilket berott på brist på införlivande i rättsordningen under 10 år. Situationen i Frankrike präglades av en mycket utvecklad rättspraxis när det gällde garantier för dolda fel, på basis av vilken domaren gradvis närmade sig villkoren i direktivet. Denna rättspraxis har dock inte befriat Frankrike från skyldigheten att införliva direktivet. 1993 dömdes landet därför av EG-domstolen för att inte ha införlivat direktivet inom den fastställda tidsfristen (30 juli 1988). I brist på sådant införlivande beslutade kommissionen i mars 1998 att en andra gång väcka talan vid domstolen för underlåtenhet att följa domen från 1993, och att med tillämpning av artikel 171 i EG-fördraget begära att domstolen skulle ålägga landet att betala dagsböter på 158.250 ecu. Efter det att kommissionen hade fattat detta beslut, antog Frankrike den 19 maj 1998 lag nr 98-389 för att uppfylla sina skyldigheter. Denna lag gäller bland annat jordbruksråvaror och produkter som härrör från människokroppen. Lagen inför en nyhet i fransk rätt eftersom den föreskriver att tillverkaren kan undantas från ansvar om risk för utvecklingskada föreligger, dock med undantag för produkter som härrör från människokroppen. För övrigt anser somliga kretsar att införlivandet av direktivet i oavkortad form, inklusive möjligheten till undantag för utvecklingskada, skulle ha inneburit ett steg bakåt. Debatten i Frankrike har fokuserat på just frågan om undantag för utvecklingskada och förklarar delvis förseningen när det gäller införlivande av direktivet.

Det var slutligen kassationsdomstolen som, någon månad innan den franska lagen om införlivande av direktivet antogs, underförstått lät direktivets bestämmelser träda i kraft genom att anta sin definition av en produkt med säkerhetsbrister (genom att bekräfta ett laboratoriums ansvar beträffande den skada som förorsakats genom det svårsmälta hölje som ett läkemedel försetts med motiveringen att tillverkaren måste leverera en produkt som erbjuder den säkerhet som konsumenten har rätt att förvänta sig³⁵). Den 28 april 1998, tolkade domstolen uttryckligen civillagen (artiklarna 1147 och 1384) i ljuset av direktivet för att bekräfta att varje tillverkare är ansvarig för skador som orsakats av en säkerhetsbrist hos hans produkt, såväl när det gäller omedelbara skadelidande som de som drabbas i andra hand, utan att man behöver särskilja vilka skadelidande som betraktas som avtalspart eller tredje part. Därmed förklarades ett center för blodtransfusion, som hade levererat smittat blod, ansvarigt inte enbart gentemot den direkt skadelidande utan också gentemot familjen för de ideella skador som förorsakats³⁶.

- **5. Det vilar på den skadelidande att bevisa** att han eller hon har förorsakats skada, att produkten var defekt och att det föreligger ett orsakssamband mellan defekten hos produkten och den skada som uppstått. Denna princip gäller även om bevisvillkoren är föremål för en förnyad granskning (se nedan "bevisbörda"). En produkts "defekt" bestäms med hänsyn till den säkerhet som allmänheten har rätt att vänta sig, med hänsyn till omständigheter och tillfälle³⁷. När flera personer bär ansvar för samma skada har de 6. **Solidariskt ansvar** (vilket gör det möjligt för den skadelidande att kräva vem som helst av dem utan att deras regressrätt berörs). Detta medför att den skadelidande slipper vända sig till alla medansvariga för att få full ersättning för skadan.

8. Instämmer Ni i att de sex principer som anges ovan utgör det regelverk som bör bevaras för att inte rubba den interna jämvikten i direktiv 85/374/EEG?

³⁴ HR 30.6.89, nr. 13 564, NJ 1990/652.

³⁵ Cass. 1ere civ., 3 mars 1998, *SA Les laboratoires Léo c. Scovazzo et a.* [dom nr 432 P]. Advokat M. Sargos anmodade rätten att följa direktivets artikel 6..

³⁶ Cass. 1ere civ., *Cts. C. c/ Centre régional de transfusion sanguine de Bordeaux* [dom nr 736 P+B+R].

³⁷ Direktivet följer inte kriteriet "*reasonable alternative design (RAD) requirement*" för att fastställa fel i design. Detta kriterium följdes i den senaste versionen av den amerikanska "Restatement" så att en produkt är defekt om riskerna med den skulle kunna ha undvikits om tillverkaren hade utformat sin produkt på ett annat sätt. Det åligger den skadelidande att bevisa att det fanns en sådan alternativ utformning.

3.2 Uppslag till en eventuell reform

Konsumenternas förtroende är ytterst viktigt för att företagen skall vara framgångsrika och följaktligen för att den inre marknaden skall fungera smidigt. Åtgärder som syftar till att stärka detta förtroende är mycket viktiga för tillverkarnas välstånd och de eventuella ytterligare kostnader som sådana åtgärder medför kompenseras i allmänhet genom de övergripande fördelar som de vinner genom att konsumenterna visar dem större förtroende på marknaden. Genom genomförandet av sin handlingsplan för konsumentpolitik³⁸ agerar kommissionen för att stärka detta förtroende. I detta syfte önskar den säkerställa att direktiv 85/374/EEG är tillräckligt effektivt för att stärka konsumenternas förtroende. Om analysen av tillämpningen av direktivet visar att så inte är fallet kommer kommissionen att föreslå nödvändiga förbättringar.

Redan nu har politiska beslutsfattare, aktörer och yrkesutövare pekat på flera aspekter av direktivet som förtjänar en särskild analys i syfte att eventuellt reformera det.

Bevisbörda

Utan att åsidosätta principen om att bevisbördan vilar på den skadelidande, finns det skäl att granska sätten att omsätta denna princip i praktiken. Det faktum att den skadelidande har varit med om en olycka är inte tillräckligt för att föra talan mot tillverkaren enligt direktivet. Den skadelidande måste visa att skadan är ett resultat av en defekt hos produkten. Denna uppgift kan vara svår att genomföra när ett sådant bevis visar sig komplicerat ur teknisk synpunkt och/eller dyrbart på grund av de expertarvoden som krävs. Direktivet fastställer inte någon norm för det bevis som krävs för att klagomålet skall ge resultat. Den svåraste uppgiften för den skadelidande är fortfarande att övertyga tillverkaren (eller domaren när det gäller en tvist) om att produkten hade en defekt och sambandet mellan denna defekt och den skada som skett. Samtidigt kan man konstatera att det vanligtvis råder obalans mellan dessa två parter när det gäller tillgång till information (tillverkaren befinner sig i en bättre position än den skadelidande när det gäller att upptäcka hur problemet ägde rum eftersom han behärskar produktionsprocessen). I detta sammanhang skulle underlättande av denna bevisbörda kunna vara ett sätt att förbättra situationen för den skadelidande, särskilt när det är svårt att spåra skadans ursprung. De svårigheter som är förknippade med beviset (produktens ursprung, defekt, orsakssamband) blir ännu större när det gäller produkter som förtärts eller förstörts (t.ex. livsmedel, läkemedel).

Flera vägar står öppna :

1. Föreskriva en presumtion om orsakssambandet när den skadelidande bevisar skada och defekt, eller presumtion om defekt när den skadelidande bevisar förekomst av en skada som förorsakats av en produkt.

I det första målet som avgjordes i Belgien på grundval av direktivet, bedömde domaren att explosion av en flaska med kolsyrad dryck är ett uttryck för en onormal egenskap hos produkten som strider mot den säkerhet som konsumenten har rätt att förvänta sig. Säkerhetsbristen kunde härledas från produktens onormala uppförande, enligt domaren, i fastställandet av det bevis som den skadelidande skulle lämna. Tillverkaren måste ta hänsyn till de förutsebara förhållandena för utnyttjande av produkten. När det således gäller en dryck som är avsedd att konsumeras kall under alla årstider, måste tillverkaren ta hänsyn till de effekter som variationer i temperaturen har på glasets struktur.³⁹

---

³⁸ Kommissionens meddelande "Handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001" (KOM(98)696, 1.12.98).

³⁹ Målet *Riboux mot S.A. Schweppes Belgium*, 21.11.96, Civ. Namur, 5e. ch.

Under debatten om utvidgning av direktiv 85/374/EEG till att också gälla jordbruksråvaror, beslutade Europaparlamentet till slut att inte stödja förslaget från dess behöriga utskott att föreskriva en presumtion när det gällde uppträdande av skada i fall av "typisk händelseutveckling".⁴⁰

2. Fastställa nödvändig grad eller norm för det bevis som krävs för de tre faktorerna enligt artikel 4 i direktiv 85/374/EEG (skada, defekt och orsakssamband). Det rör sig inte om att i direktivet införa en presumtion om bevis men att fastställa att den skadelidande måste bevisa dessa tre faktorer med stor sannolikhet utan att standarden måste vara mycket hög (exempelvis att det skulle räcka med en sannolikhet som är lägst 60 %). Denna utväg skulle dock kunna visa sig svår att genomföra i praktiken.

Under debatten om utsträckt räckvidd granskade Europaparlamentet på basis av ett förslag från dess behöriga utskott, möjligheten att ange att det endast krävdes att orsakssambandet var "tillräckligt troligt". Parlamentet förkastade emellertid denna idé⁴¹.

3. Ålägga tillverkaren en skyldighet att tillhandahålla all dokumentation och information som krävs för att den skadelidande skall kunna få fram konkreta fakta för att bevisa sitt fall.

4. För att underlätta den bevisbörda som faller på den skadelidande, kunde tillverkaren åläggas att betala kostnader för experthjälp på vissa villkor. Till exempel skulle den skadelidande kunna begära av domstolen att tillverkaren förskotterar de kostnader som är krävs för att skyndsamt lägga fram bevis, på villkor att den skadelidande återbetalar summan (plus eventuella räntor) om han eller hon förlorar målet.

I Italien finns ett liknande exempel på denna lösning. Artikel 8.3 i dekretet från 1988 som införlivar direktiv 85/374/EEG ger domaren behörighet att beordra tillverkaren att förskottera ersättning för experthjälp om det är sannolikt att skadan har orsakats av en säkerhetsbrist hos produkten.

9. Anser Ni att erfarenheterna av genomförandet av direktivet motiverar att det ändras så att bevisbördan underlättas? Hur?

Ett särskilt problem när det gäller bevisbördan är att kunna identifiera tillverkaren när samma produkt tillverkas av flera tillverkare (exempelvis ett läkemedel som framställs på licens av flera laboratorier). I vissa fall kommer den skadelidande att kunna bevisa sin skada, produktens defekt och orsakssambandet men däremot inte kunna identifiera tillverkaren av den konkreta produkten som orsakat skadan. I detta fall har konsumenten enligt direktivet ingen möjlighet att vidta rättsliga åtgärder.

En lösning på detta problem, som nu inte finns i direktivet, skulle vara att utnyttja principen om "Market share liability" som finns i amerikansk rätt (se målet DES i Nederländerna)⁴². Den amerikanska teorin om ansvar för marknadsandel eller "Market Share Liability" utnyttjas bland annat när det gäller läkemedelsansvar. Här krävs endast att den kärende kan

⁴⁰ Europaparlamentet *Betänkande från utskottet för miljö, folkhälsa och konsumentskydd*, (föredragande: Dagmar Roth-Behrendt, dok. A4-0326/98, se <http://www.europarl.eu.int/plenary/sv/default.htm>), ändringsförslag nr 3.

⁴¹ Ibid., ändringsförslag nr 12.

⁴² HR, 9.10.92, nr. 14 667, NJ 1994/535. Detta mål är uppföljningen till den rättsliga uppgörelsen i Förenta staterna, som främst förts i Kalifornien (*Sindell v. Abott Laboratories*, 607 P. 2ed 924 (Cal.), cert. denied, 449 US. 912 (1980)) och som avser läkemedlet Diethylstilbestrol (ett kvinnligt hormon mot missfall och en orsak till cancer bland barn till kvinnor som har tagit detta läkemedel). Högsta domstolen i Kalifornien dömde att alla tillverkare som hade släppt ut denna varumärkesprodukt på marknaden var skadeståndsansvariga i proportion till marknadsandel för att härmed undvika alla problem att spåra produktens ursprung.

bevisa ett samband mellan skadan och den berörda produkten, utan att behöva ange tillverkarens namn. Det räcker att företaget mottar försäljningsintäkter för denna produkt för att dess ansvar skall föreligga. Den kärande har sålunda möjlighet att vända sig till flera företag mot bakgrund av deras koppling till den anklagade produkten. Den skadelidande kan begära hela ersättningen med räntor från den mest solventa svaranden oavsett dennes grad av ansvar. Denne har då möjlighet att begära ersättning från sina konkurrenter. Utbetalningen av ersättningen kommer alltså att fördelas mellan samtliga tillverkare i proportion till deras marknadsandel.

10. Kan principen om "market share liability" användas i Europa för denna typ av fall?

Utvecklingsskada

Det tekniska nyskapandet har gett upphov till processer för utformning och tillverkning av allt mer komplicerade produkter vars långsiktiga effekter inte med säkerhet kan förutses. Denna brist på säkerhet med hänsyn till tekniken väcker frågan om "utvecklingsskada", som är en av de mest kontroversiella frågorna i diskussionen om tillverkarens ansvar.

Det kan vara lämpligt att avgränsa problemet med "utvecklingsskada". Enligt artikel 7 punkt e i direktiv 85/374/EEG är tillverkaren inte ansvarig om han kan visa att det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var sådant att det var möjligt att upptäcka defekten. För att detta argument verkligen skall gå emot tillverkaren, måste de relevanta kunskaperna ha funnits tillgängliga när produkten i fråga släpptes ut på marknaden⁴³. En första utvärdering av den praktiska tillämpningen av detta undantag antyder att det inte är helt lätt att bevisa att bristen inte gick att upptäcka på grund av det begränsade vetande som fanns vid den tidpunkt när produkten sattes i omlopp.

Den tyska Bundesgerichtshof fällde 1995 sin första dom på grundval av direktivet och ansåg att undantaget enligt artikel 7 e i direktivet inte kan tillämpas på konstruktionsfel (enbart på fel i ritningar⁴⁴). Målet gällde en återvunnen flaska mineralvatten som exploderat. Kunskapsläget gjorde det möjligt att känna till att den typ av flaska det rörde sig om innehöll mikroskopiska sprickor som ledde till explosioner. Domstolen ansåg att en flaska med en sådan spricka innehöll ett konstruktionsfel som tillverkaren är ansvarig för. Österrikes Oberste Gerichtshof har också uttalat sig om "utvecklingsskada".⁴⁵

I det belgiska mål som nämnts ovan lämnade tillverkaren varken bevis för onormal användning av flaskan eller något annat bevis som avses i artikel 7 i direktivet. Domaren ansåg särskilt att oavsett vilka typer av kvalitetskontroller som den svarande säger sig ha genomfört, bevisar det inte "absolut omöjlighet" för att upptäcka den defekt som orsakade skadan.

Undantag för "utvecklingsskada" har sedan 1990 legat i fokus för de parlamentariska diskussionerna i Frankrike om införlivande av direktivet. Den 9 juli 1996 avgjorde kassationsdomstolen i målen om HIV-smittat blod⁴⁶ frågan om detta undantags giltighet innan direktivet införlivades. Domstolen påpekade att centret för blodtransfusion måste leverera produkter som är befriade från fel, utan möjlighet till undantag annat än främmande orsak och att det interna felet i produkten, även om det var omöjligt att upptäcka, inte för det levererande organet utgjorde en främmande orsak. Tillverkaren försökte utnyttja den grund till

---

⁴³ *Kommissionen mot Förenade kungariket*, C-300/95, dom av den 30.5.97, REG 1997, s. I-2649, punkt 29.

⁴⁴ BGH, 9.5.95, VI ZR 158/94 en NJW 1995, 2162.

⁴⁵ OGH, 20.6.91, 6 Ob 568/91 (behörig domstol); OGH, 30.6.92, 7 Ob 581/92, *ecolex* 1992, 842 (exploderande Coca-cola-flaskor); OGH en *ecolex* 1992, 842 (distributörens ansvar); OGH, 11.11.92, 1 Ob 644/92 (osläckt kalk); OGH, *ecolex* 1994, 384 (skador som en beståndsdel orsakat på slutprodukten); OGH en JB1 1995, 592 (importörens ansvar); OGH en JB1 1996, 188 ("utvecklingsskada")

⁴⁶ Cass. Iere civ., *Cts X... c. GAN Incendie accidents et autres* [dom nr 1395 P]

undantag som avses i artikel 7 e för att hindra tillämpning av denna princip och detta innan direktivet införlivats i Frankrike. Domstolen svarade att även om domaren är skyldig att tolka de nationella lagarna i ljuset av direktivets text och mening, är det på villkor att detta är bindande för medlemsstaten och inte lämnar den en valmöjlighet att anpassa sin nationella lag till gemenskapsrätten. Domstolen replikerade att direktivet inte föreskriver något på detta område eftersom artikel 15.1 b lämnar medlemsstaterna en möjlighet att välja att införa eller inte införa undantaget för utvecklingsskada. Efter antagandet av lag nr 98-389, bekräftar den nya artikel 1386-12 i den franska civillagen denna rättspraxis genom att inte föreskriva någon möjlighet för tillverkare av produkter som härrör från människokroppen att erhålla undantag för utvecklingsskada⁴⁷.

Gemenskapens lagstiftare behandlade 1985 problemet på ett provisoriskt sätt. Undantag skulle vara möjligt under en period på 10 år, samtidigt som medlemsstaterna fick möjlighet att ensidigt upphäva det. I artikel 15.3 i direktivet ges kommissionen i uppdrag att utvärdera om tillverkaren skall vara ansvarig i fall av "utvecklingsskada" efter övergångsperiodens utgång.

Ämnets känsliga natur var uppenbar under debatterna i Europaparlamentet om utvidgning av direktivets räckvidd till att omfatta också sektorn för jordbruksråvaror. En stor majoritet av parlamentarikerna var emot upphävande av undantaget eftersom en utvärdering av dess verkan saknades. De två ändringar som syftat till att ändra systemet med "utvecklingsskada" fick inte stöd av majoriteten i kammaren⁴⁸. Redan 1979 vid granskningen av kommissionens ursprungliga förslag (vilket inte innehöll något sådant undantag) var parlamentet delat i detta ämne. Även om det skulle ha föreslagit uteslutande av utvecklingsskada, hade det ändå rekommenderat att en granskning skulle ske efter en övergångsperiod av lämpligheten i att helt eller delvis, allmänt eller endast för vissa risker, överföra tillverkarens ansvar till en garantifond, i syfte att försäkra både konsumenterna och tillverkarna mot denna typ av risker.⁴⁹

Det är i detta sammanhang viktigt att veta om slopande av skälet till undantag i artikel 7 e i direktivet skulle få mycket skadliga följder för industrin och/eller försäkringssektorn. Då bör erfarenheterna från de länder där undantaget inte existerar (det är fallet för Luxemburg, Finland och Spanien när det gäller livsmedelsprodukter och läkemedel, och Tyskland för läkemedelssektorn samt Frankrike för produkter som härrör från människokroppen och produkter som satts i omlopp före maj 1998) kunna vara till hjälp för att värdera om och hur ansvaret för utvecklingsskada medför oöverstigliga följder för tillverkarna i gemenskapen. Eliminering av detta skäl till undantag skulle kunna ge upphov till problem när det gäller möjligheten att försäkra sig mot dessa risker, på grund av bristen på kriterier för att förutse sannolikheten för en risk där man inte känner till dess förekomst när produkten saluförs⁵⁰. Men om en risk är alltför stor för att täckas av en försäkringsgivare, kommer den inte i så fall att vara lika oöverstiglig för konsumenten?

Med hänsyn till att kommissionen inte förfogar över alla uppgifter som krävs för att dra slutsatsen att ansvaret för "utvecklingsskada" skulle vara oöverstigligt för tillverkarna, uppmanar den aktörerna att lämna exakta uppgifter när det gäller genomförandet av undantaget för att på ett objektivt sätt kunna värdera 1. Om upphävande av undantaget skulle

---

46 Artikel 13, lag nr 98-389 av den 19 maj.

48 Yttrande av den 5.11.98 (EGT C 359, 23.11.98).

49 Yttrande av den 26.4.79 (EGT C 127, 21.5.79).

50 I detta sammanhang gjorde vice generalsekreteraren för den Europeiska försäkringskommittén följande uttalande 1996: "Av detta kan man dra slutsatsen att försäkring av utvecklingsskada utgör ett allvarligt problem, och om gemenskapens lagstiftare i deras önskan att harmonisera skadeståndsansvar för produkter, i framtiden skulle förhindra det från att utgöra ett skäl till undantag, är det helt klart att detta omedelbart skulle leda till en stor omvälvning i förbindelserna mellan tillverkarna och deras försäkringsgivare". (LEGRAND, B: «L'impact de la directive sur l'industrie des assurances », *La directive 85/374/CEE relative à la responsabilité du fait des produits: dix ans après*, Louvain-la neuve, 1996.).

avskräcka tillverkare från nyskapande, särskilt inom de mest känsliga sektorerna i detta hänseende (t.ex. läkemedel) och 2. Om försäkringsbarheten för denna typ av risker alltid är möjlig ur försäkringsmarknadens synpunkt.

11. Har Ni uppgifter om den faktiska tillämpningen av undantaget för "utvecklingsskada" (artikel 7 e i direktivet)?

☞ Har Ni uppgifter om de ytterligare särskilda kostnader som industrin har betalat i de länder där tillverkaren är ansvarig för "utvecklingsskada"?

☞ Anser Ni att tillverkaren bör vara ansvarig i fall av "utvecklingsskada"?

☞ Bör de skador som orsakas av utvecklingsskada betalas av samhället i sin helhet (genom en ersättningsfond som utnyttjar offentliga intäkter) och/eller av den berörda produktiva sektorn (genom en fond till vilken de verksamma inom sektorn anmodas bidra)?

Beloppsmässiga begränsningar

Enligt det nuvarande direktivet är tillverkaransvaret inte obegränsat ekonomisk sett. Den självrisk som anges i artikel 9 i direktivet ger tillverkaren möjlighet att inte ersätta den skadelidande för skador på eller förstörelse av egendom som motsvarar en summa som är lägre än 500 ecu. I direktiv 85/374/EEG hänvisas formellt till ecu som historiskt värde⁵¹. Inom ramen för det nuvarande direktivet och i motsats till vissa medlemsstater⁵², anser kommissionen att denna självrisk inte är valfri. Artikel 16 anger däremot en möjlighet (inte en skyldighet) att införa ett högsta tak för tillverkarens ansvar för personskador som orsakats av identiskt lika produktexemplar med samma defekt. Detta tak har fastställts till 70 miljoner ecu (ett belopp som det i praktiken är mycket svårt att nå upp till) men det kan vara högre. Endast Tyskland, Spanien och Portugal har infört en sådan begränsning.

När det gäller självrisken motiverade 1985 års lagstiftare denna med strävan att undvika överdriven skadeståndstalan mot tillverkare enligt direktivet genom att begränsa dess tillämpningsområde till materiella skador över ett visst belopp. Denna motivering borde ses över om erfarenheterna inte pekar på att slopande av denna självrisk skulle medföra en explosionsartad ökning av rättstvister mot tillverkare, med hänsyn i detta sammanhang särskilt till de små och medelstora företagens intressen. Däremot är det tak som anges i artikel 16 en övergångs- och undantagslösning, eftersom ansvarighet utan begränsning skulle ses över efter en övergångsperiod på 10 år (se artikel 16.2 i direktivet). Detta förklarar varför de flesta medlemsstater inte har infört detta tak.

I sitt yttrande om utvidgningen av direktiv 85/374/EEG till sektorn för jordbruksråvaror, stödde parlamentet inledningsvis tanken på att slopa självrisken på 500 euro och höja möjligheten till ett tak ända till 140 miljoner euro. Frågan är om det är strikt motiverat att ha beloppsmässiga gränser, särskilt vad avser det tak som anges i artikel 16 (enbart tre medlemsstater har antagit detta).

12. Förfogar Ni över uppgifter om fall som avser materiella skador till ett värde av högst 500 euro?

⁵¹ Hänvisning görs inte till euro utan till ecu som var den valuta som användes före 1999. Motvärdet till ecu i nationell valuta är det som fastställdes den 25.7.85 (se artikel 18, direktiv 85/374/EEG).

⁵² I fransk och grekisk lag finns ingen självrisk.

☞ Skulle Ni avskaffa självriskan på 500 euro och/eller det frivilliga taket på 70 miljoner euro?   ☞ Om Ni har valt tillverkarens ansvar i fall av utvecklingskada (fråga 11), anser Ni att det är berättigat att behålla det frivilliga taket för denna typ av risker?

Preskriptionstider och tidsbegränsning för den skadelidandes rättigheter

Tillverkarens ansvar är inte obegränsat tidsmässigt. Enligt artiklarna 10 och 11 i direktivet, upphör tillverkarens ansvar tio år (tidsfrist för upphörande av den skadelidandes rättigheter efter det att tillverkaren satte den produkt som orsakat skadan i omlopp, såvida inte en skadelidande under mellantiden väckt talan mot tillverkaren. Om en person under denna period på 10 år lidit skada på grund av en produkt med säkerhetsbrister, måste hon eller han kräva ersättning inom tre år från den dag då han eller hon fick kännedom om eller skäligen borde ha fått kännedom om skadan, defekten och tillverkarens identitet (preskriptionstid för talan om ersättning). Det tidsbegränsade ansvaret är främst motiverat av rättviseskäl. Strikt ansvar innebär en större belastning för tillverkaren än det ansvar som ryms inom de traditionella systemen för ansvar i eller utanför avtalsförhållanden. Detta måste balanseras genom en tidsmässig begränsning för att inte hindra teknisk innovation och göra täckning genom försäkringar möjlig.

Man förstår inte alltid helt hur preskriptionstiden skall tillämpas. Den 21 juni 1996 bedömde den civilrättsliga kammaren i den spanska högsta domstolen, i ett mål som avsåg ersättning till en bilmekaniker som fått ett finger avhugget när han använde en defekt skiftnyckel, att direktivet inte hade horisontell effekt mellan de privata parterna enligt EG-domstolens avgörande i målet *Faccini Dori* och att det följaktligen inte gällde för en produkt som satts i omlopp innan lagen om genomförande trätt i kraft. I det berörda fallet tillade domaren att även om lagen från 1994 hade varit giltig av tidsskäl, var händelsen preskriberad eftersom olyckan hade ägt rum tre år efter det att nyckeln hade förvärvats. Men enligt direktivet börjar preskriptionstiden för händelsen att löpa efter det att den skadelidande har fått kännedom om skadan, defekten och tillverkarens identitet, och inte från den dag produkten inköptes.⁵³.

När det gäller tidsfristen för att väcka talan (3 år) finns det *a priori* ingen orsak att anse att tidsfristen borde revideras. Däremot visar det sig att tidsfristen för ansvarighet på 10 år skulle kunna vara otillräcklig för att täcka de skadetillfällen som inträffat efter 10 år (vilket för övrigt Europaparlamentet stödde genom att föreslå en förlängning av tidsfristen upp till 20 år i fall av "dolda fel")⁵⁴. Frågan bör dock studeras ytterligare för att kontrollera om så är fallet. Å ena sidan medför en längre tidsfrist för ansvarighet en mer omfattande finansiell risk för företagen och för deras försäkringsgivare. I alla händelser är det lämpligt att notera att det på denna punkt råder en skillnad mellan direktiv 85/374/EEG och rådets direktiv 92/59/EG av den 19 juni 1992 om allmän produktsäkerhet⁵⁵. I det första fallet upphör tillverkarens skadeståndsansvar för skador som orsakats av produkter med säkerhetsbrister efter 10 år räknat från den dag tillverkaren satte produkten i omlopp. Men direktiv 92/59/EG ålägger samme tillverkare en skyldighet att endast marknadsföra säkra produkter. Begreppet säker

---

⁵³ TS Sala Civil, 21.6.96 (RJ 1996/6712). Direktivet citeras också i en dom 21.1.90 (RJ 1990-69) om distributörens ansvar för ett felaktigt badrumsskåp (art. 3.3); dom av den 23.5.91 (RJ 1991-3784) om en biltillverkares ansvar. Högsta domstolen uttalar sig vanligtvis i förhållande till lagstiftningen om konsumentskydd (lag 26/1984) som fastställer skadeståndsansvar när en konsument utnyttjar och konsumerar en vara (dom 23.6.93, RJ 1993-5380). När tillämpningsvillkoren är uppfyllda i fallet i fråga, tillämpar domarna lag 22/94 av den 6 juli från den 8 juli 1994 i stället för artiklarna 25-28 i lagen från 1984 (se SAP Tarragona, 18.7.98, nr 347/1998).

⁵⁴ Yttrande av den 5.11.98 (EGT C 359, 23.11.98).

⁵⁵ EGT L 228, 11.8.92, s. 24.

produkt, som fastställs genom direktiv 92/59/EG, inkluderar en hänvisning till förutsebar livslängd för varan som självfallet kan vara längre än tio år.

13. Bör tidsfristen på 10 år ändras, generellt eller enbart för vissa produkter eller sektorer?

☞ Skulle industrin, särskilt de små och medelstora företagen, och försäkringsmarknaden ha råd med en sådan ändring?

Skyldighet att teckna försäkring

Som redan påpekats, ålägger direktivet inte tillverkaren att sörja för någon typ av finansiell täckning och särskilt inte skyldigheten att teckna en ansvarsförsäkring för ett tillräckligt belopp för att täcka eventuella skador på grund av en defekt produkt. För närvarande faller det på medlemsstaterna att besluta om villkoren för en sådan skyldighet, i brist på branschvisa avtal mellan industrin och försäkringsbolagen (till exempel inom läkemedelssektorn). Aktörernas erfarenheter kan hjälpa gemenskapen att motivera om den bör agera i detta sammanhang och kräva att tillverkarna gör ett finansiellt åtagande, individuellt eller kollektivt, för att garantera gottgörelse till eventuella skadelidande, och särskilt i fall av personskador orsakade av identiskt lika produktexemplar som avses i artikel 16 i direktivet.

Det är inte alltid lätt att se till att frivilliga avtal sluts. I Danmark har regeringen försökt stimulera de yrkesverksamma inom läkemedelsindustrin att sluta avtal om skapande av en kompensationsfond av samma typ som redan finns i Sverige (och i Finland). Eftersom det var omöjligt att snabbt nå fram till ett avtal tvingades riksdagen 1995 anta en lag om ersättning av skador orsakade av läkemedel. Härmed fick konsumenterna, fristående från alla bevis om fel eller ansvar, möjligheter att erhålla ersättning för fysiska skador orsakade av läkemedel levererade efter den 31 december 1995, genom att vända sig till en fond som förvaltas av föreningen för patientförsäkring, som finansieras genom en sänkning från 75 % till 74,5 % respektive från 50 % till 49,8 % av läkemedelsersättningen.

14. Känner Ni till fall där avsaknad av försäkring har gjort det omöjligt för en skadelidande att erhålla ersättning?

☞ Anser Ni att det är nödvändigt att införa ett försäkringstvång för tillverkare för att täcka risker som hänför sig till deras produktion eller att man istället bör främja frivilliga överenskommelser mellan industrin och försäkringsmarknaden?

Större insyn

Bristen på insyn och information om mål där ordningen för ansvar i direktiv 85/374/EEG har använts försvårar granskningen av genomförandet av direktivet, särskilt när det gäller det sätt på vilket de skadelidande de facto ersätts (skadeståndens storlek, tidsåtgång för klagomålet, kärandens svårigheter att bevisa sitt fall etc.). Direktivet föreskriver inga sätt för att göra genomförandet mer öppet, förutom regelbundna utvärderingar genomförda av kommissionen. Tillverkarna har inga skyldigheter att spara uppgifter om skadeståndskrav som riktats mot dem. De nationella myndigheterna har inte heller någon övervakningsskyldighet när det gäller antal fall som rapporterats.

Genom direktiv 92/59/EEG om allmän produktsäkerhet införs ett system för anmälan och informationsutbyte om avlägsnande av icke säkra produkter från marknaden mellan medlemsstaterna och kommissionen, som dock inte fyller denna brist. Trots den skyldighet som tillverkaren har att informera konsumenterna om de risker som är förknippade med hans produkter och att vidta lämpliga åtgärder, inklusive vid behov att dra in produkten i fråga från marknaden för att undvika dessa risker, inför denna lagstiftning ingen särskild informationsskyldighet om den faktiska tillämpningen av direktiv 85/374/EEG.

Denna fråga är inte lätt att lösa eftersom tillverkarna har intresse av att bevara sekretessen om målen. Det finns dock möjliga tillvägagångssätt för att tillåta spridning av denna information. Erfarenheten i USA visar att information om tvister om tillverkarens ansvar i allt större grad blir offentlig, vilket beror på två typer av initiativ.

För det första. Förekomsten av s.k. "jury verdict reporters" som söker efter och sprider information om antal fall, ersättningarnas storlek, produkter och ansvariga som varit inblandade, domstolar som handlägger målet etc. Detta slags ekonomiskt initiativ får bred spridning med hjälp av Internet.

Denna affärsverksamhet underlättar i själva verket de undersökande uppgifterna som parterna i tvisten har genom exempelvis att sprida utdrag ur de senaste besluten på en särskild hemsida eller genom att kategoriindela de typer av ersättningar som utbetalats. *National Association of State Jury Verdict Publishers* är den organisation som samlar de amerikanska förlag som samlar in information direkt från de advokater som är inblandade i målen. En lång rad olika tjänster finns disponibla på begäran (sökning av fall per produktkategori eller skada, senare tids mål, förteckningar över experter, samling av fall som lösts i godo, statistiska analyser etc.⁵⁶

För det andra. Lagstiftaren har ålagt tillverkarna en skyldighet att offentliggöra och till *Consumer Product Safety Commission* meddela de fall som hänför sig till en defekt produkt. Tillverkarna (men också importörerna) måste till denna myndighet rapportera de fall där en produkt som har orsakat dödsfall eller allvarlig personskada förekommer i minst tre mål inför domstol, så snart som dom till förmån för käranden har fallit i dessa mål eller en uppgörelse har slutits i godo⁵⁷.

15. Anser Ni att direktivet bör revideras för att inkludera ett sätt att sörja för att större insyn råder när det gäller det sätt på vilket aktörerna tillämpar dess regler, särskilt genom att kartlägga mål som rör sådana produkter med säkerhetsbrister som fortfarande finns kvar på marknaden?

Leverantörens ansvar

Föreläggande till leverantören: I artikel 3.3 i direktiv 85/374/EEG anges att om tillverkaren av produkten inte kan identifieras skall varje leverantör av produkten betraktas som tillverkare av den om han inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är. Detsamma gäller för en importerad produkt, även om tillverkarens namn är angivet. Den skadelidande är alltså skyldig att formellt underrätta leverantören så att denne inom skälig tid kan lämna uppgift om tillverkarens namn eller namnet på den som levererat produkten till honom. Denna mekanism för "föreläggande" är motiverad eftersom direktivet sätter upp principen att det är tillverkaren som är ansvarig för den skada som orsakats av en säkerhetsbrist hos hans produkt.

Erfarenheten visar dock att sätten att förelägga leverantörens ansvar kan skilja sig mycket åt i olika medlemsstater vilket med hänsyn till direktivets syften inte är särskilt tillfredsställande. I exempelvis Italien har leverantören en tidsfrist på tre månader för att lämna de uppgifter som krävs (tillverkarens namn och adress). Den skadelidande skall begära dessa uppgifter skriftligen, och meddela leverantören vilken produkt det gäller, samt plats och dag då den inköptes. Den skadelidande kan inte vägra låta leverantören kontrollera produkten⁵⁸. I

---

⁵⁶ Se www.juryverdict.com

⁵⁷ Section 37 i Consumer Protection Safety Act (15 USC Sec. 2084, « Notification of settlements or judgments »).

⁵⁸ Artikel 4, lagdekret av den 24 maj 1988.

Tyskland inskränks tidsfristen för att lämna de begärda upplysningarna till en månad⁵⁹ I Belgien beror tidsfristen på domarens bedömning⁶⁰. Kommissionen uppmanar de medverkande i detta samråd att sända in sina erfarenheter på detta område.

Omfattning av leverantörens ansvar: Direktivet anger principen att det är tillverkaren som är ansvarig för den skada som orsakas av en defekt hos hans produkt. Denne definieras i artikel 3.1 i direktivet som "den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som har tillverkat den". Undantagsvis är en yrkesverksam som är verksam enbart som leverantör ansvarig enbart i tre hypotetiska fall: när han är importör av produkten i gemenskapen, enligt artikel 3.2 i direktivet, och på vissa villkor, när tillverkaren av produkten inte kan identifieras av den skadelidande, eller när den ovannämnde importörens identitet inte finns angiven på produkten, artikel 3.3. Med andra ord, och förutom de hypoteser som anges på detta begränsande sätt, finns inte ansvaret för yrkesverksamma som agerar enbart som leverantörer av produkter reglerat genom bestämmelserna i direktiv 85/374/EEG. För att leverantörens eventuella ansvar skall kunna föreligga, måste alltså den person som skadats av en produkt med säkerhetsbrister utnyttja den ordning för ansvar som föreskrivs i lagstiftningen i den berörda medlemsstaten. I allmänhet rör det sig om det allmänna ansvarssystemet för fel utanför avtalsförhållanden.

Direktiv 92/59/EEG om allmän produktsäkerhet å sin sida anger att tillverkarna skall vara skyldiga att enbart marknadsföra säkra produkter⁶¹, och inkluderar i sin definition av tillverkaren övriga yrkesverksamma i produktens saluföringskedja om deras verksamheter kan påverka säkerheten hos en produkt som släpps ut på marknaden. Man kan alltså fråga sig om den ordning för strikt ansvar som infördes 1985 genom direktiv 85/374/EEG, inte också borde gälla för alla yrkesverksamma i produktens saluföringskedja, när hans verksamhet har påverkat säkerheten i fråga för en produkt som släppts ut på marknaden, som exempelvis vid särskilda verksamheter för omförpackning, transport och lagring. Kommissionen uppmanar deltagarna i detta samråd att inkomma med sina synpunkter härvidlag.

16. Skall dels den skadelidande visa att hon eller han har gett leverantören möjlighet att meddela tillverkarens identitet, för att ärendet skall kunna tas upp till prövning, dels leverantören meddela den skadelidande tillverkarens identitet inom en viss tid (till exempel inom högst tre månader)?

☞ Bör direktivet gälla för alla yrkesverksamma i produktens saluföringskedja när hans verksamhet har påverkat säkerhetsinslagen i fråga hos en produkt som släpps ut på marknaden?

Produkter som omfattas av direktivet

Direktivet gäller enbart för lösa saker (dvs. lös materiell egendom, oavsett om den är i privat bruk eller ej, inklusive el).

Eftersom kommissionen har uteslutit tjänster med säkerhetsbrister (för vilka kommissionen kan tänka sig särskilt initiativ⁶²), har den erhållit frågor om lämpligheten i att inkludera fast

⁵⁹ §4 *Produkthaftungsgesetz* 1989.

⁶⁰ Artikel 4.2 i lagen av den 25 februari 1991.

⁶¹ För definition av en säker produkt, se artikel 2 b i direktiv 92/59/EEG.

⁶² Kommissionens meddelande "Handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001" (KOM(98)696, 1.12.98).

egendom i direktivets räckvidd, eftersom det inte finns någon gemenskapsordning för byggarens ansvar.

17. Anser Ni att direktivet bör utsträckas till att omfatta fast egendom?

Skador som omfattas av direktivet

Enligt artikel 9 i direktiv 85/374/EEG avses med skada personskada inklusive dödsfall, skada på eller förstörelse av någon annan sak än själva den defekta produkten förutsatt att saken är avsedd för privat användning eller konsumtion⁶³.

Exempel på att direktivet inte tillämpats på skador orsakade av produkter med säkerhetsbrister finns i den portugisiska rättspraxisen. I domen av den 26 oktober 1995 i Supremo Tribunal de Justiça i ett mål som avsåg ersättning för en bil som hade skadats i en olycka, ansåg den portugisiska högsta domstolen att återförsäljaren för bilar av märket SEAT som tillverkas i Spanien inte var ansvarig enligt lagdekret 383/89 eftersom denne inte betraktades som "tillverkare" samt att skadorna hade orsakats på själva produkten⁶⁴. Den 23 maj 1995, i ett annat mål som avsåg ersättning för en bil som hade brunnit, tillbakavisade domaren den nationella lagstiftningen om genomförande av direktivet eftersom förordningen-lagen inte var giltig när produkten i fråga släpptes ut på marknaden och att den inte omfattade skador som orsakats på själva produkten.⁶⁵

Immateriella skador (alla skador som inte avser egendom, ideell skada, fysisk skada etc.) omfattas för närvarande inte även om hänsyn tas till dem i de flesta nationella lagar. I sitt yttrande vid den första behandlingen av direktiv 99/34/EG, hade Europaparlamentet rekommenderat att psykiska skador skulle inkluderas i direktivets räckvidd, även om förslaget vid den andra behandlingen inte erhöll den nödvändiga majoriteten för att direktivet skulle ändras i denna riktning,

En annan fråga rör de skador på egendom som normalt är avsedd för professionellt eller affärsmässigt bruk vilka inte omfattas av direktivet. När därför egendom i ett kontor förstörs i en brand som orsakas av en defekt produkt, kan ägaren (antingen ett företag, eller en yrkesverksam person) inte utnyttja direktivet för att kräva att tillverkaren ersätter skadan. Detta beror på att direktivet endast avser ersättning för en typ av egendom, nämligen konsumtionsvaror. Men inget utesluter a priori att direktivet tillämpas för att gynna andra typer av skadelidande, som yrkesverksamma.

I Frankrike, täcker lagen om införlivande av direktivet också skador på egendom som är i icke-privat bruk (affärsegendom).

18. Bör direktivet omfatta andra skador orsakade genom defekta produkter, som immateriella skador, ideella skador och psykiska skador och/eller skador på saker som är i yrkesmässigt bruk, vilket skulle göra det möjligt för företag, särskilt små och medelstora, att utnyttja direktivets bestämmelser mot tillverkare av varor med säkerhetsbrister?

Tillgång till rättsmedel

⁶³ Ersättning för egendom hänför sig till lagstiftningen om försäljningsgaranti (se direktiv 99/44/EG om garantier för konsumentvaror, EGT L 171, 7.7.99)

⁶⁴ Acórdão n° 87.397, Col. De Jur., 1995, III-84.

⁶⁵ Recurso n° 7653, Col. De Jur. 1995, III-113

Förutom de initiativ som pågår när det gäller konsumenternas tillgång till rättsmedel, vilka kommissionen lagt fram i sin handlingsplan för konsumentpolitiken 1999-2001 (genomförande av direktivet om förbudsföreläggande, reglering av konsumenttvister utanför domstol, eventuella åtgärder för att öka konsumenternas möjligheter att få ersättning för rättegångskostnader de ådragit sig i samband med att de försökt genomdriva sina rättigheter, åtgärder för att göra det enklare för konsumenter att vidta rättsliga åtgärder kollektivt etc.)⁶⁶, är det av intresse att veta om genomförandet av direktiv 85/374/EEG kräver särskilda åtgärder för att underlätta de skadelidandes tillgång till rättsmedel. I detta sammanhang kan två åtgärder övervägas, nämligen förbudsföreläggande och kollektiva åtgärder.

Gemenskapslagstiftningen ger inte de skadelidande möjlighet att inleda förbudsföreläggande när konsumentens hälsa och säkerhet påverkats av en farlig eller defekt produkt. Direktivet om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen⁶⁷ omfattar inte området för 85/374/EEG. Det kan dock vara lämpligt att kontrollera om en likvärdig lösning till den som anges i direktiv 98/27/EG behövs, i tillägg till den skadelidandes rätt till ersättning som härleds från direktiv 85/374/EEG. Avlägsnande av en produkt från marknaden, i enlighet med direktiv 92/59/EG, kan endast inledas av de offentliga myndigheterna och inte av privata aktörer.

Å andra sidan omfattar gemenskapslagstiftningen inte gemensamma åtgärder på detta område heller, även om det är ett instrument som ofta utnyttjas när det gäller tillverkarens ansvar, dock utan garanti om resultatet.

Ett exempel på kollektiv åtgärd på detta område är i affären *Benzodiazepines* i Förenade kungariket. Denna åtgärd avsåg 5 000 separata rättsförfaranden mot Roche Products Ltd och John Wyeth and Brother Ltd för de skador som orsakats av de lugnande medlen Valium och Ativan. Målet vilade på ekonomiskt stöd från Legal Aid Board, vilken vid ett senare tillfälle drog in medlen på grund av de kostnader som en sådan åtgärd skulle medföra. 70 käranden har dock fortsatt processen fram tills högsta domstolen avvisade målet den 19 juli 1996.⁶⁸

I Förenta staterna finns ett särskilt förfarande som är föga utvecklat i Europa.. Om så stort antal käranden eller svaranden skulle behöva höras i rätten att det skulle bli svårt att genomföra praktiskt, kan en eller flera av dem utses som de övrigas företrädare om sak- eller rättsförhållanden är av gemensamt intresse för dem alla. Detta förfarande kallas "class action" eller kollektivt processande. Den part som väljs för att företräda de övriga måste ha vissa särskilda egenskaper som gör att han är den bästa företrädaren. Den dom som faller efter en "class action" gäller för det dömda ärendet för samtliga de personer som har valt att alliera sig i denna kollektiva rättssak men också för alla de personer som har åsamkats samma typ av skador och som inte uttryckligen har angett sin önskan att inte bli delaktig i processen⁶⁹.

I allt högre grad visar dock de amerikanska domstolarna en viss försiktighet när det gäller införande av "class actions". Enligt den federala rättegångsbalken är dessa förfaranden möjliga under förutsättning att man kan fastställa ("certify") den kollektivitet som företräds i framställningen. När ett mål avser tillverkarens ansvar måste domaren kontrollera att det rör sig om en mycket stor grupp, som har samma rättsfrågor och omständigheter, att företrädarna för gruppen försvarar och skyddar gruppens intressen på ett lämpligt sätt, att de argument som rör individer är mindre framträdande än de gemensamma argumenten och slutligen att "class

---

⁶⁶ KOM(98) 696, 1.12.98, s. 21.

⁶⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/27/EG av den 19 maj 1998 (EGT L 166/51, 11.6.98).

⁶⁸ För närmare detaljer se www.gidleigh.com/alert

⁶⁹ Regel 23 i US Federal Rules of Civil Procedure: "avgörandet inbegriper, oavsett om det är gynnsamt eller inte, alla berörda som inte begärt att stå utanför".

action" är den bästa vägen att vidta rättsliga åtgärder jämfört med andra sätt att lösa tvisten⁷⁰. Högsta domstolen har visat prov på denna "rättsskepsis" i asbestmålet⁷¹. Domstolen erkände inte den gemensamma identiteten för den grupp som skadats av asbest på grund av bristen på en intressegemenskap i sakfrågan. Detta beslut bekräftar den allt större tveksamhet som vuxit fram i de amerikanska domstolarna, som handlägger de stora "massmålen" ("mass tort litigation") mot tobaks- eller asbestindustrin.

Även om det i Europa finns vissa nationella rättsmekanismer som gör det möjligt att föra kollektiv talan, som t.ex. i Frankrike, där man i gruppåtal kan samla enskilda konsumenters intressen (man måste särskilja "kollektiva åtal eller förbuds föreläggande" (« actions collectives ou en cessation ») som syftar till att främja det särskilda allmänna intresset snarare än de enskildas intressen), är det endast i Portugal det finns ett rättsförfarande som i viss mån kan jämföras med "class action". Det infördes 1995 i enlighet med lag nr 83/95 om "acção popular" ("folktalan").

19. Bör det i gemenskapslagstiftningen föreskrivas processuella mekanismer eller förlikningsmekanismer som är helt specifika för genomförandet av direktiv 85/374/EEG?
- ☞ Skulle införande av förbuds föreläggande vara en lösning?⁷²
  - ☞ Skulle införande av mer utvecklade mekanismer för att möjliggöra kollektiv representation av liknande intressen vara lämpligt, som gruppåtal i Frankrike eller "acção popular" i Portugal?

Övrigt

Det finns en lång rad frågor förknippade med det ansvar som härleds från produkter med säkerhetsbrister som inte behandlas i direktiv 85/374/EEG. Det rör sig exempelvis om det ansvar som ledning och arbetare i det tillverkande företaget har, utvärderingskriterier för skador och ersättningssystem, fördelning av kostnaderna mellan de personer som är solidariskt ansvariga etc. Kommissionen uppmanar de berörda aktörerna att ange eventuella andra frågor som kräver lagstiftning på gemenskapsnivå, samt de orsaker som motiverar en sådan åtgärd.

---

⁷⁰ Regel 23 i US Federal Rules of Civil Procedure.

⁷¹ *Amchem Products Inc. v. Windsor*, 117 S.Ct. 2231 (1997), avgiven den 25 juni 1997.

⁷² Detta kan göras t.ex. genom att direktiv 85/374/EEG tas upp på förteckningen i direktiv 98/27/EG om förbuds föreläggande.

Bilaga 1: Direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister

Införlivande i nationell lag

Medlemsstat	Antagande	Ikraft-trädande	Skadeståndsansvar för defekta jordbruksråvaror (art. 15.1.a)*	Skadeståndsansvar för utvecklingskada (art. 15.1.b)	Beloppsmässig begränsning (art. 16)
Belgien	Lag 25.2.91	1.4.91	NEJ	NEJ	NEJ
Danmark	Lag nr 371, 7.6.89	10.6.89	NEJ	NEJ	NEJ
Tyskland	Lag 15.12.89	1.1.90	NEJ	NEJ	JA
Grekland	Lag 2251/1994 (ersätter lagdekretet från 1988)		JA	NEJ	NEJ
Spanien	Lag nr 22/1994, 6.4.94	8.7.94	NEJ	NEJ (förutom livsmedel och läkemedel)	JA
Frankrike	Lag nr 389-98, 19.5.98	23.5.98	JA	NEJ (förutom produkter som härrör från människokroppen)	NEJ
Irland	Lag nr 28 från 1991	16.12.91	NEJ	NEJ	NEJ
Italien	Lagdekret nr 224 24.5.88	24.5.88	NEJ	NEJ	NEJ
Luxemburg	Lag 21.4.89, ändrad genom lag 6.12.89	2.5.91	JA	JA	NEJ
Nederländerna	Lag 13.9.90	1.11.90	NEJ	NEJ	NEJ
Österrike	Lag nr 99, 21.1.88, ändrad genom lag nr 95 11.2.93, lag nr 917, 29.12.93 och lag nr 510, 12.7.94	1.7.88	NEJ (förutom genetiskt modifierade organsimer)	NEJ	NEJ
Portugal	Förordning-lag nr 383 6.11.89	21.11.89	NEJ	NEJ	JA
Finland	Lag nr 694, 17.8.90, ändrad genom lag nr 99 8.1.93 och lag nr 879 22.10.93	1.9.91	JA	JA	NEJ
Sverige	Lag nr 18, 23.1.92, ändrad genom lag nr 1137, 3.12.92 och lag nr 647, 10.6.93	1.1.93	JA	NEJ	NEJ
Förenade kungariket	Lag 15.5.87	1.3.88	NEJ	NEJ	NEJ

* Efter antagandet av direktiv 99/34/EG är medlemsstaterna skyldiga att utsträcka direktiv 85/374/EEG till jordbruksråvaror.

Bilaga 2: Direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister

Tillnärmning av lagarna i länder utanför EU

Land	Antagande	Ikraftträdande	Ansvar för defekta jordbruksråvaror (art. 15.1.a)	Ansvar i fall av utvecklings-skada (art. 15.1.b)	Beloppsmässig begränsning (art. 16)
Island	Lag nr 25, 27.3.91	1.1.92	JA	NEJ	JA
Liechtenstein	Lag, 12.11.92	1.5.95	NEJ	NEJ	NEJ
Norge	Lag nr 104, 23.12.88, ändrad genom lag nr 62 25.11.91	1.1.89	JA	JA	NEJ
Malta	(Lagförslag)	--	--	--	--
Cypern	Lag nr 105 från 1995	1.1.97	NEJ	NEJ	NEJ
Estland	(Lagförslag)	--	--	--	--
Ungern	Lag nr 10, 16.2.93, ändrad genom lag nr 25 16.3.98	1.1.94	NEJ	NEJ	NEJ
Polen	(Lagförslag)	--	--	--	--
Tjeckien	Lag nr 59, 5.3.98	1.6.98	NEJ	NEJ	NEJ
Slovenien	Lag 6.3.98	28.3.98	JA	NEJ	NEJ
Bulgarien	Lag 18.3.99	3.7.99	JA	NEJ	JA
Lettland	Lag 8.10.96	8.10.96	NEJ	NEJ	NEJ
Litauen	(Lagförslag)	--	--	--	--
Slovakien	(Lagförslag)	--	--	--	--
Rumänien	(Lagförslag)	--	--	--	--
Turkiet	Lag 23.2.95	8.9.95	NEJ	NEJ	NEJ

Bilaga 3: Lagstiftning i tredje land om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister

Stat	Antagande	Ikraftträdande	Ansvar för defekta jordbruksråvaror (art. 15.1.a)	Ansvar i fall av utvecklings-skada	Beloppsmässig begränsning
Australien	Trade Practices Amendment Act 1992 (24.6.92)	9.7.92	JA	NEJ	--
Israel	Defective Products (Liability) Law 1980	1.9.80	NEJ	NEJ	--
Japan	Product Liability Law (1.7.94)	1.7.95	NEJ	NEJ	NEJ
Förenta staterna***	S 2236 (federalt lagförslag framlagt 25.6.98 och avvisat 9.7.98)		--	--	--
Brasilien	<i>Codigo de defesa do Consumidor</i> (11.9.90)	11.3.91	--	--	NEJ
Schweiz	Loi fédérale relative à la responsabilité du fait des produits défectueux du 18.6.93	1.1.94	NEJ	NEJ	NEJ

*** Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister regleras i delstaternas lagar, i brist på en enhetlig federal lag

Bilaga 4

385L0374

RÅDETS DIREKTIV av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister

(Europeiska gemenskapernas officiella tidning L 210, 7.8.1985, s. 29-33, svensk specialutgåva: område 15, volym 6, s. 239)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 100 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag(1),

med beaktande av Europaparlamentets yttrande(2),

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande(3), och

med beaktande av följande:

Medlemsstaternas rättsregler om tillverkarens ansvar för skada orsakad av en defekt i hans produkter måste närmast till varandra eftersom nuvarande skillnader kan snedvrída konkurrensförhållandena och påverka varuflödet inom den gemensamma marknaden samt leda till olika grader av skydd av konsumenterna mot skada på deras hälsa eller egendom orsakad av en produkt med säkerhetsbrister.

Ett strikt ansvar för tillverkaren är det enda sättet att uppnå en fullgod lösning av det problem som kännetecknar nutidens fortlöpande tekniska utveckling och som består i en rättvis fördelning av de risker som den moderna tekniska produktionen medför.

Det strikta ansvaret bör endast omfatta industriellt framställda lösa saker. Det är därför lämpligt att undanta ansvar för jordbruksvaror och jaktprodukter utom då de undergått sådan bearbetning av industriell karaktär som kan orsaka en defekt i produkterna. Ansvaret enligt detta direktiv bör också gälla lösa saker som används vid uppförandet av fast egendom eller som infogas i sådan egendom.

Konsumentskyddet kräver att alla tillverkare som varit inblandade i tillverkningsprocessen bör göras ansvariga om den slutprodukt, den komponent eller det råmaterial de levererat haft säkerhetsbrister. Av samma skäl bör ansvaret utsträckas till dem som importerar produkter till gemenskapen och dem som med sitt namn, varumärke eller annat kännetecken presenterar sig som tillverkare eller som levererar en produkt vars tillverkare inte kan identifieras.

När flera personer bär ansvar för samma skada kräver konsumentskyddet att den skadelidande kan kräva vem som helst av dem på full ersättning för skadan.

Till skydd för konsumenterna och deras egendom bör bristfälligheten hos en produkt inte bestämmas med hänsyn till produktens brukbarhet utan till bristen på den säkerhet som allmänheten har rätt att vänta sig. Vid bedömningen av säkerheten bortses från sådan felaktig användning av produkten som under rådande omständigheter inte kan anses rimlig.

En rättvis riskfördelning mellan den skadelidande och tillverkaren innebär att tillverkaren bör kunna gå fri från ansvar om han bevisar att det föreligger vissa omständigheter som befriar honom från ansvar.

Konsumentskyddet kräver att tillverkarens ansvar inte påverkas av någon handling eller underlåtenhet av andra personer som har medverkat till skadan. Dock kan hänsyn tagas till medvållande från den skadelidande så att ansvaret begränsas eller bortfaller.

Konsumentskyddet kräver att ersättning skall lämnas vid personskada samt vid skada på egendom. I det senare fallet skall ersättningen dock begränsas till saker för privat användning eller konsumtion och beräknas med avdrag för en självrisk på ett fast belopp i syfte att undvika tvister i ett alltför stort antal fall. Detta direktiv berör inte ersättning för sveda och värk och annan ideell skada som kan ersättas enligt den lagstiftning som är tillämplig på fallet.

En enhetlig preskriptionstid för att väcka talan om ersättning är i både den skadelidandes och tillverkarens intresse.

Produkter åldras med tiden, högre säkerhetskrav utvecklas och vetenskap och teknik gör framsteg. Det skulle därför inte vara skäligt att göra tillverkaren ansvarig för säkerhetsbrister i hans produkt under obegränsad tid. Ansvaret bör därför upphöra efter en skälig tidrymd utan att detta berör mål som redan väckts.

För att uppnå ett verksamt konsumentskydd bör inte tillverkarens ansvar gentemot den skadelidande kunna inskränkas genom avtal.

Enligt medlemsstaternas rättsordningar kan en skadelidande ha rätt till skadestånd på grundval av ansvar i kontraktsförhållanden eller på grundval av annat ansvar utanför kontraktsförhållanden än som föreskrivs i detta direktiv. I den mån dessa bestämmelser också är ägnade att uppnå ett verksamt konsumentskydd bör de inte beröras av detta direktiv. I den mån ett verksamt konsumentskydd på läkemedelsområdet också redan uppnåtts i en medlemsstat enligt ett särskilt ansvarssystem bör på samma sätt krav på grundval av denna ordning kunna väckas också i fortsättningen.

I den utsträckning ansvar för atomskada redan är täckt i tillräcklig utsträckning genom lämpliga specialregler i alla medlemsstaterna, har det varit möjligt att utesluta skador av detta slag från tillämpningsområdet för detta direktiv.

Att jordbruksråvaror och jaktprodukter utesluts från direktivets tillämpningsområde kan i vissa medlemsstater, mot bakgrund av behovet av konsumentskydd, uppfattas som en otillbörlig inskränkning i detta; en medlemsstat bör därför kunna utsträcka ansvaret till att omfatta också sådana produkter.

Möjligheten för en tillverkare att gå fri från ansvar om han bevisar att det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var sådant att en defekt kunde upptäckas kan i vissa medlemsstater av liknande skäl uppfattas som en otillbörlig inskränkning i konsumentskyddet. Medlemsstaterna bör därför i sin lagstiftning kunna bibehålla bestämmelser om eller genom ny lagstiftning föreskriva att en sådan ansvarsbefriande omständighet inte är tillåten. Om denna avvikelse införs genom ny lagstiftning skall den dock vara underkastad ett frysningsförfarande inom gemenskapen i syfte att om möjligt stärka skyddet inom gemenskapen på ett enhetligt sätt.

Mot bakgrund av de flesta medlemsstaternas rättstraditioner är det olämpligt att fastställa ett beloppsmässigt tak för tillverkarens strikta ansvar. Eftersom det emellertid finns olika traditioner förefaller det möjligt att tillåta att en medlemsstat avviker från principen om obegränsat ansvar och föreskriver en begränsning av tillverkarens totala ansvar för personskada orsakad av identiskt lika produktexemplar med samma säkerhetsbrist, förutsatt att denna begränsning fastställs på en tillräckligt hög nivå för att garantera ett fullgott konsumentskydd och en riktig funktion hos den gemensamma marknaden.

Genom detta direktiv kan för närvarande ingen fullständig harmonisering uppnås men det öppnar vägen för en mera omfattande harmonisering. Rådet behöver därför med jämna mellanrum få rapporter från kommissionen om tillämpningen av detta direktiv, eventuellt med förslag om lämpliga åtgärder.

I detta avseende är det särskilt viktigt att de delar av direktivet som avser medlemsstaternas möjligheter till avvikelser granskas på nytt vid utgången av en period som bör vara tillräckligt lång för att det skall bli möjligt att samla in praktiska erfarenheter av den inverkan som dessa undantag haft på skyddet av konsumenterna och den gemensamma marknadens funktion.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Tillverkaren skall vara ansvarig för skador som orsakas av en defekt i hans produkt.

Artikel 2

I detta direktiv avses med produkt varje lös sak med undantag av jordbruksråvaror och jaktprodukter även om den infogats i annan lös eller fast egendom. Med jordbruksråvaror avses produkter från jorden, från boskapsskötsel och från fiske med undantag av produkter som har genomgått en första bearbetning. Begreppet "produkt" inbegriper elektricitet.

Artikel 3

1. Med tillverkare avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.

2. Utan att tillverkarens ansvar berörs skall den som för försäljning, uthyrning, leasing eller annan form av distribution inom ramen för sin näringsverksamhet importerar en produkt till gemenskapen betraktas som tillverkare i detta direktivs mening och skall vara ansvarig som en tillverkare.

3. När tillverkaren av produkten inte kan identifieras skall varje leverantör av produkten betraktas som tillverkare av den om han inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är. Detsamma skall gälla för en importerad produkt, även om tillverkarens namn är angivet, om den i punkt 2 nämnda importörens identitet inte framgår av produkten.

Artikel 4

Den skadelidande måste kunna bevisa skadan, defekten och orsakssambandet mellan defekten och skadan.

Artikel 5

När två eller flera personer som en följd av bestämmelserna i detta direktiv är ansvariga för samma skada skall de vara solidariskt ansvariga utan att bestämmelser i nationell lagstiftning om regressrätt berörs.

Artikel 6

1. En produkt har en säkerhetsbrist när den inte ger den säkerhet som en person har rätt att vänta sig med hänsyn till alla omständigheter, däribland

- a) presentationen av produkten,
- b) den användning av produkten som skäligen kunnat förväntas,
- c) tidpunkten då produkten satts i omlopp.

2. En produkt skall inte betraktas som defekt endast därför att en bättre produkt har satts i omlopp senare.

Artikel 7

Tillverkaren skall inte vara ansvarig enligt detta direktiv om han bevisar

- a) att han inte satt produkten i omlopp, eller
- b) att det med hänsyn till omständigheterna är sannolikt att den defekt som orsakat skadan inte förelåg när produkten sattes i omlopp av honom eller att defekten uppstått senare, eller
- c) att produkten varken framställdes av honom för försäljning eller annan form av distribution i ekonomiskt syfte eller framställdes eller distribuerades av honom inom ramen för en näringsverksamhet, eller
- d) att defekten beror på att produkten måste överensstämma med tvingande föreskrifter utfärdade av offentliga myndigheter, eller
- e) att det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var sådant att det var möjligt att upptäcka defekten, eller
- f) att defekten, när det är fråga om en tillverkare av en komponent, kan tillskrivas utformningen av den produkt i vilken komponenten har infogats eller de instruktioner som produktens tillverkare lämnat.

Artikel 8

1. Om inget annat framgår av bestämmelserna i nationell lagstiftning om regressrätt skall inte tillverkarens ansvar begränsas när skadan orsakats både av en defekt i produkten och genom en handling eller underlåtenhet av tredje man.

2. Tillverkarens ansvar kan med hänsyn till alla omständigheter begränsas eller bortfalla när skadan orsakas både av en defekt i produkten och genom medvållande av den skadelidande eller annan person som den skadelidande ansvarar för.

Artikel 9

Med skada i artikel 1 avses

- a) personskada, inklusive dödsfall,
- b) skada på eller förstörelse av någon annan sak än själva den defekta produkten med avdrag för en självrisk på 500 ECU, förutsatt att saken
  - 1) är av en typ som normalt är avsedd för privat användning eller konsumtion, och
  - 2) använts av den skadelidande huvudsakligen för hans eget privata bruk eller konsumtion.

Denna artikel berör inte nationella bestämmelser om ideell skada.

Artikel 10

1. Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning föreskriva att en preskriptionstid av tre år skall gälla för talan om ersättning för skada enligt detta direktiv. Preskriptionstiden skall börja löpa från den dag då käranden fick kännedom om eller skäligen borde ha fått kännedom om skadan, defekten och tillverkarens identitet.

2. Medlemsstaternas lagar om preskriptionsavbrott skall inte påverkas av detta direktiv.

Artikel 11

Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning föreskriva att den skadelidandes rättigheter enligt detta direktiv skall upphöra efter en period av tio år från den dag då tillverkaren satte den produkt som orsakat skadan i omlopp, såvida inte den skadelidande under mellantiden väckt talan mot tillverkaren.

Artikel 12

Tillverkarens ansvar gentemot den skadelidande enligt detta direktiv får inte inskränkas eller uteslutas genom en bestämmelse som begränsar hans ansvar eller undantar honom från ansvar.

Artikel 13

Detta direktiv inverkar inte på sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden eller enligt ett särskilt ansvarssystem som gäller när direktivet anmäls.

Artikel 14

Detta direktiv är inte tillämpligt på skador som uppstår genom en atomolycka och som täcks av internationella konventioner som medlemsstaterna har ratificerat.

Artikel 15

1. Varje medlemsstat får

a) avvika från bestämmelserna i artikel 2 och i sin lagstiftning föreskriva att med produkt i artikel 1 i detta direktiv också avses lantbruksråvaror och jaktprodukter,

b) avvika från bestämmelserna i artikel 7 e och i sin lagstiftning bibehålla eller i enlighet med det förfarande som angetts i punkt 2 nedan föreskriva att tillverkaren skall vara ansvarig även om han bevisar att det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var sådant att en defekt kunde upptäckas.

2. Den medlemsstat som önskar vidta den åtgärd som angetts i punkt 1 b skall till kommissionen översända texten till den föreslagna åtgärden. Kommissionen skall underrätta de övriga medlemsstaterna om denna.

Den berörda medlemsstaten skall avstå från att vidta den föreslagna åtgärden under en period av nio månader efter det att kommissionen underrättats; detta under förutsättning att kommissionen inte under mellantiden föreslagit rådet att ändra detta direktiv i den tillämpliga frågan. Om emellertid kommissionen inte inom tre månader efter det att den mottagit nämnda meddelande underrättar den berörda medlemsstaten om att den avser att inge ett sådant förslag till rådet får medlemsstaten omedelbart vidta åtgärden.

Om kommissionen inom ovannämnda nio månader till rådet inget sådant förslag till ändring av detta direktiv skall den berörda medlemsstaten avstå från att vidta den föreslagna åtgärden under en period av ytterligare arton månader från den dag då förslaget inges.

3. Tio år efter dagen för anmälan av detta direktiv skall kommissionen till rådet inge en rapport om hur domstolarnas utslag med tillämpning av artikel 7 e och punkt 1 b i denna artikel inverkat på konsumentskyddet och den gemensamma marknadens funktion. Mot bakgrund av denna rapport skall rådet på förslag av kommissionen och i enlighet med artikel 100 i fördraget besluta huruvida artikel 7 e skall upphävas.

Artikel 16

1. Medlemsstaterna får föreskriva att en tillverkarens totala ansvar för personskada, inklusive dödsfall, som orsakas av identiskt lika produktexemplar med samma defekt skall vara begränsat till ett belopp som inte får vara lägre än 70 miljoner ecu.

2. Tio år efter dagen för anmälan av detta direktiv skall kommissionen till rådet inge en rapport om hur tillämpningen av den beloppsmässiga begränsningen av ansvaret i de medlemsstater som använt den möjlighet som medgivits i punkt 1 inverkat på konsumentskyddet och den gemensamma marknadens funktion. Mot bakgrund av denna rapport skall rådet på förslag av kommissionen och i enlighet med artikel 100 i fördraget besluta huruvida punkt 1 skall upphävas.

Artikel 17

Detta direktiv skall inte tillämpas på produkter som satts i omlopp före den dag då bestämmelserna enligt artikel 19 träder i kraft.

Artikel 18

1. Med ecu avses i detta direktiv den enhet som fastställts i rådets förordning (EEG) nr 3180/78(4) med ändring enligt rådets förordning (EEG) nr 2626/84(5)

Motsvarigheten i nationell valuta skall första gången beräknas efter den omräkningskurs som gäller den dag då detta direktiv antas.

2. Rådet skall vart femte år på förslag av kommissionen se över och om så behövs med hänsyn till den ekonomiska och monetära utvecklingen i gemenskapen revidera beloppen i detta direktiv.

Artikel 19

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som krävs för att följa detta direktiv senast tre år från dagen för anmälan av detta direktiv. De skall omedelbart underrätta kommissionen om dessa(6).

2. Det förfarande som angetts i artikel 15.2 skall tillämpas från dagen för anmälan av detta direktiv.

Artikel 20

Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 21

Kommissionen skall vart femte år överlämna till rådet en rapport om tillämpningen av bestämmelserna i detta direktiv och vid behov föreslå lämpliga åtgärder.

Artikel 22

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 25 juli 1985.

På rådets vägnar

J. POOS

Ordförande

(1) EGT nr C 241, 14.10.1976, s. 9 och EGT nr C 271, 26.10.1979, s. 3.

(2) EGT nr C 127, 21.5.1979, s. 61.

(3) EGT nr C 114, 7.5.1979, s. 15.

(4) EGT nr L 379, 30.12.1978, s. 1.

(5) EGT nr L 247, 16.9.1984, s. 1.

(6) Detta direktiv meddelades medlemsstaterna den 30 juli 1985.